

Son Gazi

– Alaca · 17 Mart 2018

Şahinsırtı, Conkbayırı ve Bombatepe'den,
Gidip de dönülmeyen o mahşeri cepheden;
Çanakkale geçilmez'i kanla yazan nesilden,
Tek bir nefer kalmıştı; Hüseyin Çavuş denen,
Zonguldak Ereğlisi, Kestaneci Köyü'nden.

110 yıllık bir çınardı. Balkan, Conkbayırı, Dumlupınar, görgü tanığı olarak, o değerli neferini bize göndermişti de biz anlayamamıştık. Canlı birer tarih olan bu kahraman abidelerimizin kıymetini bilmeden, yıldızlar gibi kayıp gitmişlerdi aramızdan teker teker. Çanakkale ruhunu anlatacak son bir gazi kalmıştı. Hüseyin Kaçmaz Dede.

Dünyalık işler bizi öyle sarmalamıştı ki, kafamızı gömdüğümüz meşgaleler arasında mazimizi layıkıyla idrak edebilme şuuruna eremiyorduk. Gerçi mayamız sağlamdı ama bir zamanlar şu anki rahatımızı sağlayabilmek için, ecdadımızın ne fedakârlıklar yaptığını an gelip unutuyorduk. Belki bir milli maçtan sonraki coşkuyla, belki sel ve deprem felaketiyle örselenirken yüreğimiz yahut terörün namert kurşunuyla dökülürken kanımız; uyanıyorduk. Yekvücut oluyor, bu milletin ne kadar asil ve civanmert olduğunu tüm dünyaya haykırıyorduk. O ruh bizde vardı aslında, farkında olmasak da...

Avrupa Birliğine girsek de, girmesek de; Amerika'yla dost olsak da olmasak da, hiç bir kültür emperyalizmi bizi biz yapan değerlerimizden koparamayacaktır. Hiçbir güç, hücrelerimizde var olan, Yüce Allah'ımızın bize bahşettiği Çanakkale Ruhunu söküp atamayacaktır. Bizi özümüzden soyutlayarak, bu ruhu unutturmaya çalışanların rüyaları bölünecektir.

18 Mart 1994, 1.Dünya Savaşı'nın başlamasının üzerinden 80 yıl geçmişti. Çanakkale'de Haçlı Donanması'na ilk Osmanlı şamarını vurup, 'Yenilmez Armada' dedikleri zırhlı donanmalarını boğaza gömdüğümüz günün 79. yılıydı. Zaferin haklı gururunu öğrencilerimize bir kez daha yaşatma, milli şuur adına manevi dinamiklerimizi hatırlatma anı gelmişti. Atalarımızın göğüslerini siper ederek 'Çanakkale geçilmez!' notunu tarihe kanlarıyla kazıdıkları kahramanlık destanını, canlı bir tanıktan dinleyerek; yeniden yaşatma fikri hasıl oldu bende. Diğer öğretmen arkadaşlar da fikrime katlıyordu. Bunun için Çanakkale Harbi'ne katılan bir gazi aramıştık günlerce.

Çanakkale'den geriye hayatta kalan kimse kalmamıştır derken, burnumuzun dibinde, Zonguldak Ereğlisi'nin Kestaneci Köyünde, Hüseyin Kaçmaz adında bir gazinin yaşamakta olduğu haberine çocuk gibi sevinmiştim. Çanakkale'nin son, dünyanın da en yaşlı gazisi, görev yaptığım Kozlu beldesine komşu ilçedeydi. Sanki Allah O'nu bir numune olarak aramızda bekletiyor, çoğu insana bahşetmediği uzun ömürle mükâfatlandırıyor.

"Otu çek, köküne bak!"

Kestaneci Köyü vefalıydı, gururluydu. 1829 yılında taş kömürünü bulan Uzun Mehmet de bu köyde doğmuştu. Hüseyin Dede, O'nun torunuydu. 'Osmanlı çileği' adı verilen çilek cinsinin ilk yetiştirildiği bu köy, yeşillikler arasına gömülmüş cennetten bir parçaydı.

Bu köy gibi Anadolu'nun bağrından nice Mehmetler, Hüseyinler, Mustafalar fıskırmıştı. Kimi şehit olmuştu kimi gazi. Kimi hiç dönmemişti köyüne. Kiminin bir mezarı bile yoktu. Çanakkale'de yükselen tümseklerden, hangisindeydi naşı belli değil. "Meçhul Asker" denmişti adına. Hak katında bilinen en ulu mertebedediler kuşkusuz. Kanlı elbiseleri, Firdevs cennetlerinde uçuşan kuşların kanatlarına, oluk oluk akan kanları, misk kokulu güllerin al rengine dönüştü.

"Allah yolunda öldürülenlere 'ölüler' demeyin. Aksine onlar diridirler ancak siz fark edemiyorsunuz." (Bakara, 2/154) Ayetinde olduğu gibi Onlar, bizden daha diridirler. Belki her gün aramızdalar; fakat biz göremiyoruz. Nitekim Çanakkale Savaşında öyle olağanüstü hadiseler oluyordu ki; buna kat kat asker ve cephanesi sayısı olarak üstün olmalarına rağmen, bir türlü Türklere üstünlük kuramayan düşman komutanları şaşırıp kalıyordu.

"Biz Çanakkale'de Türk askeri ile değil, Tanrı ile savaştık ve haliyle de yenildik." sözünü o yılların İngiliz Deniz Bakanı Çurcil'e söyleten sırlı olaylar olmuştu. Nasıl oluyor da et ve kemik, çelik ve ateşe üstün geliyordu? Düşmanda her imkân vardı; ama güçlü bir iman yoktu. Vatan, millet, namus uğruna seve seve ölüme koşacak asil ruh yoktu.

Oysa 'Hasta Adam' dedikleri ve sadece Anadolu topraklarıyla sınırlı kalmış Osmanlı'nın en fırtınalı günlerinde bile; şahadet şerbeti içmeye gönüllü evlatları vardı. Çocuğundan yaşlısına kadar hepsi korkusuz birer askerd. Sırası geldiğinde, ister okuyan talebe olsun, ister dağda çoban olsun, gönüllü olarak cepheye koşuyorlardı. Yemen, Kafkasya, Galiçya... Her cephe birer dramdı.

Uzun savaşlar Osmanlı'yı yıpratmıştı. 1911'de Trablusgarp'ta İtalyanlar ile savaşılmış, sonrasında 1912'de Balkan Harbi patlak vermişti.

Kestaneci Köyü'ne de askerlik için çağrı pusulası geldi. Yusuf Bey, evin biricik oğlu olan Hüseyin'in askere gidecek olmasına sevinse mi, üzülse mi bilemiyordu? Gurur ve üzüntüyle karışık baba yüreğinin bir köşesi sızlamıştı. Konuyu annesine açtı. Elinde bel, bahçeden gelen Zeynep Hanım'ın gözleri doldu. Neden sonra gururu üzüntüsüne galip geldi ve göğsünü gererek; "Vatan için bir değil, bin oğlum olsa feda ederim. Beni bile çağırırsalar, elimdeki şu bel ile gâvurun kafasını yarmak için koşarım." dedi. Hüseyin yaşlıları arasında cıva gibi delikanlıydı. Kömür ocaklarında çalışıyor, evin geçimine katkıda bulunuyordu. Henüz yeni nişanlanmıştı. Askerden sonra sağ dönerse düğün yapacaktı. Hayallerini bir başka bahara erteliyordu. Mühim olan Vatanın selameti idi.

Hüseyin haberi alır almaz hazırlıklara başladı. Nişanlısından vedalaştı. Sevinçten gözlerine uyku girmiyordu. Ertesi gün erkenden kalkıp çantasını hazırladı. Anne ve babasının ellerini öperek helalleşti. Annesi hüzün ve sevinç içinde oğlunu son bir kez kucakladı ve ağzından şu inciler döküldü: "Canımdan can oğul; ezanlar susacaksa, bu topraklar düşman askerlerinin ayakları altında çiğnenecekse git! Durma git! Beni ya şehit, ya da gazi anası yap oğul!"

Hüseyin birkaç aylık acemi eğitiminden sonra Balkan Harbine katıldı. Savaş'ta Sırlara esir düştü. İşkence gördü. Bütün tırnakları söküldü. Yaralı olarak düştüğü esaretten kurtulmuştu ama içi kan ağlıyordu.

Sonunda Balkan topraklarını da kaybetmiştik. Edirne Bulgarların, İşkodra Karadağlıların, Yanya Yunanlıların eline geçti. Daha sonra aldıkları yerleri paylaşamayınca, birbirine üşüştüler. Bu kargaşadan yararlanan Enver Paşa Edirne'ye girerek şehrimizi geri aldı. Ne yazık ki Balkan faciasından sonra Meriç'in batısındaki topraklarımız da elimizden kayıp gitti. Dört asırdan bu yana bizim olan toprakların kaybı, 'Hasta Adam'ı üzdü. İyice yatağa düşürdü. Bu durum Anadolu insanımızı derinden yaraladı ve üzüntüye boğdu. Ordumuz dağıtılıyordu. Kapitülasyon denen ekonomik ve mali boyunduruk altında eziliyorduk. Hüseyin yüreği buruk, memleketine döndü. İki yıl savaşıyordu. Ancak sonunda zafer kazanılamamıştı. Annesine müjdeli bir haberle dönememenin ezikliğini yaşıyordu.

Düğünü yapıldı. Ama ülkenin itibarı ayaklar altındayken O, mutluluğu hayat defterinden silmişti.

Osmanlı; Sarıkamış, Filistin ve Suriye cephelerinde de kan kaybetmeye başlamıştı. Yaralar yeni yeni sarılmaya başlanmıştı. Yeni bir savaşa hazır değildik. İşte tam bu sırada 1.Dünya Savaşı patlak verdi. Ülkemiz bir oldu- bittiye getirilerek, savaşın içine sokuldu. Almanya'nın safında yer almıştık.

Hüseyin için yeniden savaşma ve şahadete ulaşma fırsatı doğuyordu. Seferberlik ilan edilince, askerlik hazırlıklarını yaptı. Çantasına iç çamaşırı, yedek kıyafetler, çarık koydu. Duvarında asılı duran el yazması Kuran'ı-Kerim'i kılıfıyla birlikte indirerek, askılığını boynuna taktı. Ev halkıyla helalleşti. Askerlik şubesine teslim oldu.

Derme -çatma bir gemiye bindirilen askerler İstanbul'a getirildiler. Yirmi gün kadar kısa bir talimden sonra alayları, taburları bölükleri belli olmuştu. Boşa geçirecek vakit yoktu. Askerlerin çoğu tecrübeli gazilerden oluşuyordu. Kimi Yemen, kimi Kafkas, kimi Balkan savaşlarına katılmıştı.

Galata Rıhtımı'ndan hınca hınç dolu Anadolu Yiğitleri, Gelibolu'ya doğru yola çıkıyordu. Vatanın yüz otuz iki ayrı yerinden gelen aslan yürekli evlatlarımız, düğüne gidiyor gibi neşeliydiler. Hep bir ağızdan marşlar söylüyorlardı. Tek yürek, tek bilek, tek vücut olmuşlardı. Onlar altı yüz yıllık bir imparatorluğun filizleriydiler. Şanlı sancağımızı, şerefli bayrağımızı yere düşürmemek, namusumuzu çiğnetmemek için ant içiyorlardı. Gözlerini biran olsun kırpmadan, ölüme koşan kelebekler gibi kanatlanmışlardı...

1915 Şubat ayının ortalarıydı. Kış iyiden iyiye bastırmış, boğazdan esen rüzgâr suratları bıçak gibi tırmalamaya başlamıştı. Boğaz Harbi'ne hazırlıksız yakalanmıştık. Donanmamız demode bir haldeydi.

Çanakkale'deki garnizonumuz perişandı. Silahları eskiydi. Subaylar aylardır maaşını alamıyordu. Ne sığınak yapacak kadar yeterli kereste, ne de engel yapacak kadar dikenli telimiz vardı. Askerimize yeteri kadar hakî üniforma dikilememişti. Çoğunun kaputu bile yoktu. Askerde verilir ümidiyle gelmişlerdi. Ancak burada da kendilerine verilmemişti. Bir kısmı köylerinden getirdiği kıyafetiyle savaşa katılmak zorunda kalacaktı. Potin yerine çarıkla cephede çarpışacaktı.

İki günlük yolculuktan sonra Şirket-i Hayriye Vapurları teker teker Gelibolu Yarımadası'nın Akbaş İskeleye'ne yanaştılar. Elleri silahları, sırtlarında çantaları iskele meydanında dizildiler. 5. Ordu, 3. Kolordu'ya bağlanacak askerler, önce tümenlere, sonra sırasıyla alaylara, taburlara, bölüklere ve takımlara ayrılıp komutanlarına teslim edildiler.

Hüseyin, 9. Tümen, 27. Alay, 3. Tabur, 2. Bölük askeri olarak Maydos'ta bekletilen ihtiyat birliğine katılmak üzere, birliği ile yola çıktı. Bu alay ileriki zamanda 19. Tümen Komutanı Yarbay Mustafa Kemal'e bağlanacaktı. Mustafa Kemal de Tekirdağ'da bulunan tümenini 25 Şubat 1915'te Çanakkale'de Maydos'a (Eceabat) nakletmişti.

Düşman çıkarmasına karşı Esat Paşa kumandasındaki 3. Kolordu sahilde gerekli tertipleri almıştı. Düşman donanması ilk ciddi hücumu 19 Şubat'ta, daha sonra 25 Şubat ve 4 Mart tarihlerinde gerçekleştirdi. Düşmana göre; zaten direnme gücü zayıf Türk barajının bu saldırılarla sarsıldığı anlaşıldığından, artık genel bir saldırı yapabilirlerdi. Osmanlı'yı kalbinden hançerlemenin zamanı gelmişti. Hayal ettikleri İstanbul'u ele geçirmekle, Fatih'in 29 Mayıs 1453 tarihinde Bizans İmparatorluğu'na indirmiş olduğu darbenin öcü alınacaktı.

Hüseyin, takım çavuşu seçilmişti. Takımındaki erlerin çoğu kara savaşı yapmak için can atıyordu. Dadaş Muzaffer Sarıkamış'ta, Ruslara karşı savaşmıştı. Donmaktan son anda kurtulmuş, ancak kangren olan sağ ayak parmakları kesilmişti. Aksayarak yürüyordu. Yarım ayağıyla yarım kalan bir hesabı kapatmak için buradaydı. Soğuktan titreyen Adanalı Selim'e dönerek, "Bu sefer zafer bizim olacak Allah'ın izniyle. Omuz omuz çarpışıp topunu denize dökacağız. Ruslara yardım gitmeyince Çar'ın şebeğe dönecek suratını görmek isterim."

Adanalı Selim, "Ben bu sömürgeci İngilizleri Filistin Cephesinden bilirim. Savaşta her türlü oyuna başvururlar. Onların zırhlıları, otuz sekiz santimlik uzun menzilli topları varsa, bizim de imanımız var, Allah'ımız var. Baksanıza İstanbul'dan gelen mektuplarda; İstiklâl Caddesi'nin hemen bütün vitrinlerinin, azınlıklar tarafından kiralandığı söyleniyor. Haçlı birliklerinin geçit törenini rahatça izlemek içinmiş. Evlerde boy boy Yunan ve İngiliz bayrakları asılıyor, eğlence için içkiler depolanıyormuş..."

İngiltere gazetelerinde yazar ve şairler içlerindeki zehri boşaltıyor, en büyük ideallerinin; İstanbul'a girerek lokum ve halıları yağmalamak, Ayasofya'nın çinilerini sökmek, boğazın en güzel lokantalarında balık yemek olduğunu yazıyorlardı.

İstanbul'da her türlü ihtimal değerlendiriliyor, payitahtın Eskişehir'e nakledilmesi planlanıyordu. Esir durumundaki padişah 2. Abdülhamit'in de Bursa'ya nakledilmesi düşünülüyordu. Fakat kendisi buna şiddetle karşı çıkmıştı. Olayın yankıları cepheye ulaşmış, askerimize moral olmuştu.

Hüseyin Çavuş arkadaşlarına hitap ederek, " Abdülhamit Han Hazretleri'nin canından daha mı kıymetlidir canımız. Kendisi, İstanbul'u düşman olsa bile terk etmeyeceğini söylüyormuş. Bakın kendisine gelen heyete ne demiş; 'Ben Fatih'in ahfadı olarak Bizans İmparatoru Konstantin'den daha az haysiyetli değilim! O küffar olduğu halde kaçmayıp, çarpışarak yıkılan kalelerin altında can verme celadetini göstermişti. Biz de canımızı kurtarmak için kaçacağız öyle mi? Sanki bu can bize bir daha gerekmiş gibi!' Evet arkadaşlar! Bu soysuzların heveslerini kursaklarında bırakacağız İnşallah! Ne günlere kaldık. Ordumuzun en tepesinde bir yabancı var, Alman. Mareşal Liman Von Sanders. Vatanın selameti için hangimiz kadar kaygılanacak, uykusuz kalacak Allah aşkına." diyordu.

"Haklısın Çavuş'um. Mısır bölgesinde ve Kanal cephesinde İngilizlerin bize kazandığı zaferden sonra, Berlin'deki kilise çanları çalıp müjde vermekteymiş." diyen Adanalı, bunu bizzat orada bulunun bir yakınının ağzından işittiğini söylüyordu.

"O gün deniz kırmızı, o gün gökler siyahtı,
O gün ölürken doğdu, Türk milletinin bahtı.
O gün ya var olacak, ya da yok olacaktık,
Ya ebedi yaşayacak, ya da mahvolacaktık."

18 Mart 1915, büyük gün gelip çatmıştı. Haçlı Donanması 18 savaş gemisiyle saat 10.00'da boğazdan girmeye başladı. Kimse günün sonunda neyle karşılaşacağını kestiremiyordu. Bir gün evvel keşif uçakları, mayın tarama gemileri, Boğaz'ı incelemiş, temiz olduğunu bildirmişlerdi. O yüzden rahatça ilerliyorlardı. İlk ateşi Triumph zırhlısı, Çanakkale'ye 12 km. mesafedeyken saat 11.15'te açtı. Ardından amirallik forsunun çekildiği İngilizlerin Queen Elisabeth gemisi; on dört bin metre menzilli, otuz sekiz santimlik topları ateş püskürtmeye başladı. Boğazın her iki yakasındaki tabyalarımızı ateşe boğuyorlardı. Yarım saat süren atışlar esnasında, Türklerin bulunduğu tepeler altüst oluyor, mermilerin düştüğü çukurlardan taş, toprak ve bedenler havaya uçuyor, etrafı toz duman kaplıyordu. Her şey düşmanın planlarına uygun olarak yürüyordu.

Tek aksilik; rüzgârdı. İlahi kudret devreye giriyordu. Kıyıya doğru esen rüzgâr, düşman gemilerinin dumanlarını önlerine getiriyor, kıyıdaکی bataryalarımızı, sağlıklı görmelerini engelliyordu. Savunma planımıza göre gemiler, topçularımızın ateş menziline girinceye kadar pusuda beklenecek ve karşılık verilmeyecekti. Çünkü toplarımızın menzili kısaydı. Nitekim böyle yapıldı. Düşman yaklaştıkça, topçularımız giderek yoğunlaşan isabetli atışlarla karşılık verdiler. Saat 12.00'ye geldiğinde orta kesimdeki üç tabyamız ağır hasar almış, ama ayakta kalan diğer topçularımızın hedefini şaşırmayan mermileri, Agamennon zırhlısının çelik yeleşini parçalamıştı. Inflexible zırhlısının da komuta köprüsü uçurulmuştu.

Düşman donanması Çanakkale'ye yedi kilometre kadar sokulmayı başarmıştı. Savaşın en şiddetli anları yaşanıyordu. Türk topçuları kahramanca karşılık veriyordu. Boğaz adeta cehenneme dönmüştü. Dev zırhlılar, kıyı şeridindeki mevzilerimizi hallaç pamuğu gibi atıyordu. Atışların çoğu düşmanı yanıltmak için döşenen soba borusu ve benzeri şeylerden oluşan şaşımaca hedeflere yapılıyordu. Bomba sesleri karşı tepelerde yankılanınca gürültüleri katlanıyor, insanın kulağını sağırlaştırıyordu. Şimşek çakar gibi yağın demirlerin etkisiyle sular gökyüzüne fışkırıyor, kıran kırana bir savaş oluyordu.

Bu sırada Fransız Gaulois zırhlısı aldığı ağır yaralarla saf dışı kaldı. Bouvet zırhlısında aldığı isabetten dolayı yangın çıkmıştı. Saat 14:00' e doğru savaş dışı edilen Suffren büyük bir hızla boğazı terk ediyordu. Bouvet de onu takip ediyordu. Anadolu Hamidiye Tabyası'nca bombardımana maruz kalan Fransız gemisi Bouvet, bir gece önce Deniz Yüzbaşı Hakkı'nın Nusret Mayın Gemisi'yle boğaza döşediği mayınlara çarptı. Üç dakikada, 639 personeli ile birlikte karanlık limanın sularına gömülerek kayboluyordu. Bouvet'in imdadına koşan Suffren ve Gaulois'ı da aynı akıbet bekliyordu. Saat 15.00'te Irresistible ve onu takiben 15.30 sularında mayına çarpan Inflexible'nin durumu kötüleşti. Inflexible güçlükle kurtarılarak römorkör yedeğinde Bozcaada'ya yetiştirilebildi. On dakika sonra Ocean tam ileri atılacakken, Rumeli Mecidiye Tabyası'nda sağ kalan üç kişiden biri olan Havranlı Koca Seyit, dur diyecekti. 257 okkalık top mermisini sırtladığı gibi, demir basamakları ağır ağır tırmandı. Vinci bozulan topun namlusuna sürdü. Mermi gidip Ocean zırhlısının arkasında patladı. Dümeni bozulan gemi kendi etrafında dönerken, Yzb. Hakkı Bey'in döşediği mayınlardan birine çarptı. Karanlık limanda gözden kayboldu.

Böylece altı saatte üç büyük zırhlısını kaybeden, bir bu kadarı da ağır hasara uğrayan gemilerini acıyla seyreden Amiral De Robeck, 17.30'da filoya çekilme emri verdi. Bir gün önce devraldığı görevinde

başarısız olması O'nu kahrediyordu. İki günde İstanbul'u alacağız derken, çocuk oyuncağı gibi kolay geçeriz dedikleri boğazda boğuluyorlardı.

18 Mart akşamı, zafer haberi İstanbul'a ulaştı. Zafer özlemiyle tutuşan İstanbul halkı sokakları bayram yerine çevirdi. Bu sevinç dalga dalga tüm yurda yayılıyordu.

Cephede moraller hat safhadaydı. Hüseyin Çavuş arkadaşlarıyla kucaklaşıyor ve; "Şükürler olsun. 200 yıldır yenilmeyen İngiliz donanmasını perişan etmiş bizimkiler. Şimdi görev sırası bizde. Boğazdan geçemeyince, muhakkak karadan saldıracaklardır." diyordu.

"Gelecekleri varsa, görecekları de var. Mustafa Kemal emir vermiş. 19. Tümen Bigalı Köyü'ne taşınacakmış. 26. Alay Seddülbahir'in, bizim 27. Alay da Arıburnu ve Kabatepe'nin güvenliğini sağlayacakmış." dedi Dadaş Muzaffer.

Adanalı Selim ; "Düşmanın Arıburnu mu, Seddülbahir mi, Saroz Körfezi'nden mi çıkartma yapacağı komutanlarımız arasında şiddetli tartışmalara yol açmış. Liman Paşa Saroz Körfezi ya da Anadolu yakasını işaret ederken, sadece Mustafa Kemal, düşmanın Kabatepe ve Seddülbahir'den saldırabileceğini ileri sürüyormuş."

Hüseyin Çavuş söze karışarak; "Mustafa Kemal'in askeri dehasına hayranım. Trablusgarp'ta İtalyanlara karşı yaptığı müdafaaları kimse inkâr edemez. Daha sonra bizzat katıldığım Balkan Harbinde, Dimetoka ve Edirne'yi geri aldığımızda; Gelibolu ve Bolayır'da ki birliklerin başındaydı. Bu yarımadayı avucunun içi gibi bildiğine eminim. Yanı başımızda böyle bir komutan olduğu için çok şanslıyız." diyordu.

Mustafa Kemal, kırk sekiz günden beri ikamet ettiği 19. Tümen karargâhını taktik gereği Maydos'tan (Eceabat) Bigalı Köyü'ne nakletti (14 Nisan 1915). Tümeni ihtiyat birliği olarak geride bekleyecekti. Liman Von Sanders'in emri böyleydi.

Bigalı Köyü'ndeki ikametgâhı dokuz gün sürmüştü sadece. 25 Nisan 1915 Pazar sabahı henüz güneş doğmadan, tam 8 ay 16 gün sürecek savaşa bu köyden katılıyordu. Gelibolu tepelerinden bir güneş gibi doğacak, milletin makûs talihini değiştirmede rol alacaktı.

Çanakkale'nin deniz harekâtı ile geçilemeyeceğini anlayan İtilaf kuvvetleri, kara destekli bir donanma ile boğazı geçme planları yapıyordu. İngilizler bir ay boyunca boğaz üzerinde uçakla dolaşarak, çıkartma yapacakları koyları tespit ettiler. Çıkartmayı yapacak komutanlara ezberlettiler. Düşman kuvvetlerinin en çok güvendiği birlikleri, Avustralya ve Yeni Zelanda civarından getirdikleri Anzak'lardı. Bunlar, özenle seçilmiş, yapıları arazi şartlarına uygun, iri yapılı askerlerdi.

General Sir Ian Hamilton'un savaş planında, iki tümenli Anzak Kolordusu'nun çıkartma sahası Kabatepe ile Küçük Arıburnu arasındaki kumsal bölgeydi. Plana göre bu çıkartma bölgesindeki kuvvetin taktik hedefi, Conkbayırı-Kocaçimentepe hattında Maltepe yönünde ilerlemek, Eceabat'da Çanakkale Boğazı'na ulaşmak ve Seddülbahir Cephesi'ndeki Türk kuvvetlerini arkadan çevirmek ve takviye hattını kesmekti. Böylece Çanakkale'den düşman gemileri rahatlıkla geçebilecekti. Ayrıca güneyde Seddülbahir ve civarına beş ayrı noktadan (Zığindere, İkizler, Tekke, Ertuğrul, Morto Koyları) çıkarma planlanmıştı. Türk Kuvvetlerini yanıltmak için de Saros Körfezi ve Kumkale'ye gösteriş maksatlı tali çıkarmalar yapılacaktı.

"Acemi katır, kapı önünde yük indirir."

24 Nisan gecesinde son hazırlıklarını yapan düşman kuvvetleri, çıkartmaların yapılacağı yerlere doğru sessizce ilerliyorlardı. Tüm gemilerin ışıkları söndürülmüştü.

Kabatepe'ye yapılan ilk çıkarma dalgası akıntı nedeniyle hedeften saptı, planlanan yerin 1.500 m. kuzeyine, yani Arıburnu sahiline (Anzak Koyu) yanaştı. Hata, sahile yaklaşıırken fark edilmiş, daha kuzeye düşmemek için yapılan manevra da düzensizliğe yol açmıştı. Bölükler birbirine karışmış olarak sahile çıkmışlardı.

Kıyıya çıkmış, daha 50 metre ilerlemişlerdi ki, karşılına duvar gibi bir engel çıkmıştı. Neye uğradığını şaşırıyorlardı. Bu aşılması zor taş ve toprak kütlesi de nereden çıkmıştı? Ancak gün ışıdığıında anlamışlardı, karşılına duran şeyin sivri bir tepe olduğunu. Daha ilk gündün, zorlu bir deplâsmana çıktıklarının farkına vardılar. Belki de ilahi kudret, tabiat kanunlarını daha ilk anda lehimize döndürüyordu. Bu düzensizliğin üstüne, sahile 50 metre yaklaştıklarında, Türk gözcü müfrezesinin ateşiyle karşılaşmışlardı. 25 Nisan'da düşmanın ilk çıkarmasına karşı koyan birliklerimiz; Küçük ve Büyük Arıburnu yarlarını gözetleyen Ağıldere müfrezesinden (27. Alay 2. Tabur 4. Bölük'ten Asteğmen İbrahim Efendi takımı) sadece iki takım askerdi. 1500 kişilik çıkarma grubunun tam ortasına düşmüş 2. Taburun bu iki takım mangası, Haintepe'deki mevzilerinde sonuna dek kahramanca savunma görevlerini yaptılar. Her iki taraftan sarkıp kendilerini kuşatan çok üstün düşman birliklerine rağmen, yerlerini terk etmediler. Bu kanlı cephenin Haintepe'deki ilk şehitlerini bu takımlarımız veriyordu. 2. Takımdan sağ kalan, yaralanan takım komutanı ile birkaç erdi. Balıkçı Damlalarında da durum aynıydı. Anzak Taburu imha edilmişti, ama Türk askerlerinden o bölgede birkaç asker kalmıştı. Bu başarılarına rağmen kendilerine destek verecek kuvvetler çok geride kalmış, henüz yardımlarına koşamamışlardı.

Şefik Bey, alayının Maydos'taki 1. ve 3. Taburu ve makineli tüfek bölüğü ile 24-25 Nisan gecesini Kabatepe'ye giderek bir gece tatbikatı yapmıştı. Gece yarısından sonra saat 02.00'de çadırlara dönülmüştü. Yorgun argın uykuya dalmışlardı ki kısa bir zaman sonra top sesleri uykularını sarstı. Hemen tabur ve makineli bölük komutanlarına; "İçtima yerlerinde askerleri silah başı yaptırınsınlar. Yalnız muharebe ağırlıklarını yükletsinler ve hemen bir taraftan da askerlere ekmek dağıtsınlar, hayvanlara da yem torbalarını astırınsınlar. Tamam haberini kendileri bana getirsinler!" emrini verdi. Onlar da yaver ve emir çavuşlarını seferber ettiler.

Hüseyin Çavuş da takımının başına geçti. Yorgun ve uykusuz arkadaşlarına moral veriyordu. "Yiğitlerim! İşte top seslerini duyuyorsunuz. Beklediğimiz an geldi. Arıburnu'nda bir avuçtan ibaret olan yardımdan uzak alay arkadaşlarımız, kim bilir ne kadar fazla düşman karşısında, sıkıntı içinde vazifelerini yapmaya çalışıyorlar? Bu saatten sonra uyku bize haramdır. Alay komutanımız Tümen Komutanlığından emir bekliyor. Emir gelir gelmez harekete geçeceğiz."

Kıyıda örtme görevi yapan 2. Tabur Komutanı Binbaşı İsmet Bey, doğrudan tümen komutanına bağlı olduğu için, 9. Tümen Komutanı Albay Sami Bey'i 04.20'de arayarak, çıkarmanın ciddi olduğunu bildirdi. Ama bu uyarı dikkate alınmamıştı. Sonunda 05.20'de çıkarmanın ciddi ve yardımın şart olduğunu bildirilince, Tümen Komutanı 05.45'te, 27. Alay Komutanı Şefik Bey'e hareket emrini verdi. Nihayet telefonla tümen komutanlığından beklenen hareket emri alınmıştı. Şefik Bey, taburlara yürüyüş emrini verdi. Emri alan tabur komutanları hemen harekete geçtiler. Yürüyüş hedefleri, Anburnu sırtlarına

ve her yere hâkim olan Topçular sırtını düşmandan evvel tutmaktı. Güneş doğmuş, yükselmeye başlamıştı. Yürüyüş durumları tehlike arz ediyordu. Yürüdükleri ovada düşman donanmasının ateşine, tayyarelerin bomba taarruzlarına maruz kalabilirlerdi. Düşman kuvvetleri, Kabatepe-Anburnu açıklarındaki zırhlıların birisinden bir de gözcü balonu havalandırmışlardı. Nerede ise onları göreceklerdi. Çünkü kuvvetli dürbünlerin objektifleri alanına girmiş bulunuyorlardı.

Sonunda hem donanmanın, hem balonun, hem de tayyarelerin gözleri önünde ovayı tahminen bir saate yakın bir zaman içinde geçtikleri halde, düşman ateşine maruz kalmamışlardı. Bir ilahi lütuf olarak, tayyareler onları ovada bir türlü göremiyordu sanki.

Nihayet bu zorlu yürüyüş hengâmesinden sonra Kavaktepe'ye vardılar. Buradan da Kemalyeri'ne çıktılar. Şevki Bey, burada askere 15 dakika dinlenme verdi. Düşmana saldırı emrini verdikten hemen sonra 07.55'de, raporunu yazıp tümene gönderdi. Bunun üzerine 9. Tümen Komutanı Albay Halil Sami Bey, ordu ihtiyatı 19. Tümen Komutanı Yarbay Mustafa Kemal Bey'e telefonla başvurarak, tümenden bir taburla 27. Alay'a takviye istedi.

Arıburnu'nda çıkartmanın başladığı raporunu ve Albay Halil Sami Bey'in mesajını alan Yarbay Mustafa Kemal Bey, 5. Ordu Komutanı Mareşal Sanders'le temas kuramıyordu. Mareşal Sanders, Gelibolu'daki karargâhtan ayrılmış, asıl çıkartmayı beklediği Saroz Körfezi bölgesine gitmişti. İki tümenlik askerimizi boş yere orada tutuyordu. Yarbay Mustafa Kemal Bey'e göre asıl tehlike Kabatepe'de değil, Albay Halil Sami Bey'in sorumluluk alanı dışında kalan Kocaçimentepe bölgesindeydi. Gelibolu Yarımadası'nın Saroz kıyılarından sonraki en dar bölümündeki bu en yüksek arazi, Arıburnu'ndaki çıkartma sahasına da oldukça yakındı. Anzak birlikleri bu tepeyi ele geçirdikleri taktirde, zorlanmadan Çanakale Boğazi kıyılarına inebilir; hem kendi tümeninin, hem de Seddülbahir ve Arıburnu cephelelerinde çarpışmakta olan 9. Tümen'in geri bağlantısını kesebilirlerdi. Bu da cephenin bütünüyle çökmesi anlamına geliyordu. Yarbay Mustafa Kemal, Conkbayırı yönünde ilerleyen Anzak birliğine karşı bir tabur sürerek, 27. Alay'ın sağ kanadını örtmenin yeterli olmayacağını, tehdidin çok daha ciddi olduğunu görmekteydi. İlerleyen zamana karşın üst komutanıyla temas kuramayan Mustafa Kemal, tüm sorumluluğu üstlenerek tümenin süvari bölüğünün Kocaçimen Tepe'ye intikalini emretti. Bu bölük, tümen bölgeye ulaşana kadar tepeyi korumakla görevli olacaktı. Kendisi de saat 08:00 dolaylarında tümenine bağlı 57. Alay ve bir topçu bataryası ile birlikte Kocaçimen Tepe'ye hareket ediyordu.

Alayına Kocaçimen Tepe'de dinlenme molası veren Yarbay, sahili görebilmek için Conkbayırı yönünde ilerledi. Bu bölgede, Düztepe yönünden çekilmekte olan bir grup askerle karşılaştı. Gördüğü manzara, aşağıdaki 261 Rakımlı Tepe'deki gözcü erlerin Conkbayırı'na doğru kaçmakta olduklarıydı. Derhal onları durdurarak; "Nereye gidiyorsunuz?" Askerler; " Düşman geldi..." Mustafa Kemal; "Nerede?" diyince, askerler 261 Rakımlı Tepe'yi gösteriyordu.

Gerçekten de düşman çok yakındaydı ve tepeye doğru yaklaşmaktaydı. Eğer düşmanın gelişi önlenmezse, kendi kuvvetleri de mahvolabilirdi. "Düşmandan kaçılmaz!" cevabına askerler: "Cephanemiz yok..." yanıtını verince; Mustafa Kemal'in mavi gözleri şimşek gibi parladı ve şu cevabı verdi: "Süngünüz var ya..."

Bu askerler kendi birliklerinden olmadığı halde, kumandayı eline alarak askerlere süngülerini taktırdı. Etraftan topladığı erleri bu askerlere kattı. Hepsini yere yatırdı. Bunu gören düşmanlar da yere yatarak

mevzi aldılar. 57. Alay'a derhal Conkbayırı'na gelmeleri emrini gönderdi. Askerin siper alması, onları Conkbayırı yönünde izlemekte olan Anzak birliklerinin de siper almasına neden olmuş, bu durum Türk tarafının Conkbayırı'nda mevzi tutması için kritik zaman kazandırmıştı.

57. Alay arkadan bölgeye yetişti. İngilizler 8 taburdan fazlaydı. Mustafa Kemal'de ise bu kadar asker yoktu. Fakat buna rağmen derhal süngü taktırdı ve askerlerine o tarihi emri verdi: "Ben size taarruzu emretmiyorum; ölmeyi emrediyorum! Biz ölünceye kadar geçecek zaman içinde, yerimizi başka kuvvetler ve başka kumandanlar alabilir..."

57. Alay gelmeden bir saat önce, 27. Alay Kumandanı Yarbay Şefik Bey, tabur komutanlarına taar-ruz emrini vermişti. Tabur komutanları da erlere yiğitliği, vatan sevgisini, din aşkını telkin eden konuşmalar yapıyorlardı. Bu sırada geride kalan cebel topçu bataryasından bir kfile de geldi. Taburlar muharebe için açılmaya ve yayılmaya başladılar. Bu meydanda 3. Taburun 4. Bölük Komutanı Yüzbaşı Gaip Efendi kolundan yaralandı. Tam bu sırada alayın tek topu 1500 metreden ilk mermisini düşmana savurdu. Her iki tarafın makineli tüfekleri çalışmaya başladı. Kuvvetlerimizin bulunduğu mevki 265 metre denizden yüksekti. Mevziimiz müdafaadan ziyade taarruz için elverişliydi.

Hüseyin Çavuş ve arkadaşlarının da yer aldığı 3. Taburun 2. Bölük ile 4. Bölükleri sabah 08.00 üzeri İncebayır Sirtında Avustralyalılarla savaşa başladı. Bu birlikler Türk tarafının sağ yan kuvvetlerini teşkil ediyordu. Alay Komutanı onlara yardım edemeyecekti. Çünkü sol yan çatışmaları çok daha çetin geçiyordu. Kayıplar gittikçe ağırlaşıyordu. Bunun farkında olan tabur, kendi alayından ziyade, 57. Alayın gelmesini bekliyordu. Her an yetişir beklentisiyle herkesin gözü tepelerde ve derelerde idi. Böyle kritik bir anda iken tabur, İncebayır yanında Edirne Sirtındaki düşman kuvvetlerine de saldırmak mecburiyetinde kaldı. Saldırarak onları da geri attı. Bu defa Kılıçdere içinde başka bir düşman grubu ile karşılaştı ve onlarla da çarpışmaya girişti ve haklarından geldi. O esnada, Tabur Komutanı Binbaşı Halis Bey yaralandı. Hiç aldırmadı, Sargıyeri'ne gitmeyi reddetti. Kan kaybı fazlalaşmaya başlamıştı. Üniforması kırmızıya dönmüştü. Alnında ter boncuk boncuk birikmişti.

Hüseyin Çavuş, Adanalı Selim'e; "Ateşinle beni kolla!" deyip sürünerek komutanına doğru ilerledi. Kurşunlar başının ve gövdesinin üzerinden sinek gibi vızıldıyor, topraktan seken taş ve topraklar önünü görmesini engelliyordu. Yaralı komutanına yaklaşarak, "Durumunuz iyi görünmüyor komutanım! Müsaade edin Sargıyeri'ne götürelim." dedi. Diğer arkadaşları da ısrar edince, bir şartla giderim dedi; "57. Alay kahramanları buralara gelinceye kadar, haberci askerlerden başka hiç kimse geriye bir adım atmayacak ve gerekirse hepsi orada ölecek. Fakat mevkiilerini terk etmeyeceklerdir." İşte bu vasiyetinden sonra Sargıyeri'ne götürülebildi.

Saat 09.00'a yaklaştığında Anzaklar 10.000 kişilik bir kuvvetle Kanlısirt'ı işgal etmişlerdi. Karşılarında ise Alayın 2. Tabur yaralıları ile 1. Tabur kahramanları vardı. 10.000 kişi ile 1.000 küsür insan dövüşüyordu. Denizden de 280 namlu ağzı, Kanlısirt ve çevresini kana boğuyordu. Alay Komutanı Şefik Bey, sağ yana yardım edemiyordu. Sirt kan gölü haline gelmişti. Anzaklar 25 Nisan gününün akşamı; "burası Kanlısirt olsun" diyecekler ve o günden sonra Kanlısirt olarak anılmaya başlanacaktı. Zira 25 Nisan günü orada 2.000 şehit ve 2.000 ölü ile binlerce litre kan oluk oluk akmıştı.

"Cehennem olsa gelen,

Göğsümüzde söndürürüz.
Bu yol ki Hakk yoludur,
Dönme bilmeyiz, yürürüz!"

Saat 10.00 sularında Düztepe üzerinden 57. Alay kahramanları şimşekten atlara binmiş, yıldırım gibi geliyorlardı. Tarihin en büyük siper savaşı başlamıştı. Siperler arası uzaklık sekiz on metre kadardı. Türk siperlerinden hiçbir asker ayrılmıyordu. Şehit düşenlerin yeri hemen dolduruluyordu. Her adım başına bir mermi düşüyor; toprak adeta tüterek kaynıyordu. Düşman dalgalar halinde Conkbayır'a doğru ilerliyordu. Düztepe'nin denize bakan yamaçlarındaki Anzak birlikleri, bu ilerleyiş karşısında geri çekildi. Kılıçbayır'ı takviye için ilerleyen bir Anzak taburu da ateş yiyerek dağılmıştı. Sadece bir bölük Kılıçbayır'a ulaşmıştı. 57. Alay'ın tüm bu taarruzu müttefik donanmasının ateşi altında gerçekleşiyordu. Yarbay Mustafa Kemal'in bölgeye intikal ettirdiği bir topçu bataryası, 57. Alay'ın ileri harekâtını ve çıkartma sahilini sürekli olarak ateş altında tutarak, taarruzu destekliyordu.

Conkbayır'ından Düztepe yönünde taarruzlarını sürdüren 57. Alay, Kılıçbayır'ı tutmayı başarmıştı. Bu sırt, Arıburnu Cephesi savaşları boyunca stratejik önemini korumayı sürdüren bir nokta olmaya devam edecekti.

3. Kolordu Komutanı Esat Paşa, savaşın ilerleyen saatlerinde Albay Halil Sami Bey'in 27. Alay'ını da Mustafa Kemal'in komutası altına verdi. Bu tarihten itibaren 16 Mayıs 1915 tarihine kadar Yarbay Mustafa Kemal Bey, "Arıburnu Kuvvetleri Komutanı" olarak görev yaptı.

27. Alay'ının Kanlısirt taarruzu, Anzak ilerlemesini durdurmuştu; ama cephenin en kritik kesimi Conkbayır'ı idi. Yarbay Mustafa Kemal Bey'in emriyle 57. Türk Alay'ının Conkbayır'ı üzerinden giriştiği taarruz, Arıburnu Cephesi'nin, nihayetinde Çanakkale Savaşları'nın kaderini belirleyecekti.

Buğulu bir nisan sabahı 57. Alay komutanı Yarbay Hüseyin Avni Bey, araziye yayılmış beyazlıklar gördü ve takım komutanına bu beyazların ne olduğunu sordu. Takım komutanı, "Sabahleyin düşmana hücum emrini almış 57. Alay, Rablerinin huzuruna temiz çıkmak için çamaşırlarını yıkadılar. Bu beyazlıklar, onların ak niyetleridir." diyordu. İç çamaşırlarını yıkamanın diğer bir sebebi de, çatışma anında yaralanırlarsa, yaralarının enfeksiyon riskini aza indirebilmek içindi. Zira günlerdir yıkanma olanağı olmamıştı.

57. Alay'ın önce Komutan'ı Yarbay Hüseyin Avni Bey şehit oldu. Ardından Komutayı devralan Kurmay Binbaşı Yusuf Ziya da şehit olunca; Komutayı Alay müftüsü Hasan Fehmi aldı. Fakat O da şehit oldu... Bu savaştan sonra İngiliz birlikleri, 57. Alay'ın Sancağını aradılar fakat bulamadılar... Daha sonra sancak, son erinin de şehit yattığı bir ağacın dalında asılı bulunmuştu.

Savaştan sonra Avustralya Gelibolu müzesinde sergilenecek bu sancağımızın önünde şu bilgiler yer alacaktır: 'Ey ziyaretçi, önünden geçmekte olduğun sancak, dünya müzelerinin en nadir eseridir. Gelibolu'dan getirilmiştir. Son askerin altında cansız yattığı bir ağaç dalında asılı bulunmuştur. Selam vermeden geçmeyiniz!'

Esasen Albay Sinclair Mac Lagan, çıkartma sahilinin kuzey kesimi (sol) olan bu bölgeyi güvenli buluyor, asıl tehlikeyi Kanlısirt dolaylarında görüyordu. Ne var ki saat 10.30 dolaylarında bu bölgedeki birliklerin Türk taarruzlarıyla geri atıldığı, haberine şaşırılmıştı.

19. Tümen'e bağlı dört alayın bölgeye intikali ardından, Türk Arıburnu Kuvvetleri; Yarbay Mustafa Kemal Bey emriyle saat 15.30 dolaylarında yeniden, bu kez toplu olarak taarruza geçmişlerdi. 16.00'dan hemen sonra Türklerin Kılıçbayır'ın her iki yanından giriştikleri taarruz, saatlerdir ateş altındaki ve subaylarının çoğunu kaybetmiş Anzak birliklerini dağıtıyordu.

Bu taarruzun sonucunda Kılıçbayır'ın iki yanından gelişen Türk taarruzları karşısında Kılıçbayır ve hemen güneybatısındaki Cesarettepe kesin olarak Türklerin eline geçti.

Harekâtın ilk gününde karaya çıkartılan asker sayısı 15.000'di. Yaklaşık 2.000'i ölü olmak üzere kayıplar 3.500'dü. Türkler de sayıca hemen hemen aynı (2.000 dolayında) kayba uğramışlardı. Ancak oransal olarak Türk kayıpları çok daha ağırdı. Ordu ihtiyatındaki 19. Türk Tümen'in dalga dalga cepheye intikal eden birlikleri, Anzak birliklerinin sürekli sahile asker çıkarmayı sürdürmekte olmalarıyla, kuvvet dengesini korumakta yeterli olmamış, gün sonunda güç dengesi 1/10 oranında Türkler aleyhine gelişmişti.

19. Türk Tümeni'nin 72. ve 77. Alay'ları, Arap kökenli askerlerdi ve ilk günün sonunda tümüyle dağılmışlardı. Her iki Alay da, Kurmay Yarbay Mustafa Kemal Bey'in cepheye sürebileceği son ihtiyat birlikleri idi. Bununla birlikte ilk günün muharebeleri Türkler açısından parlak bir başarı olmuştu. Anzak Kolordusu'nun cephe hattı, üç ay boyunca yaklaşık olarak aynı konumu korudu. Türkler, gün boyu giriştikleri taarruzlarla, gün sonunda stratejik tüm hatları elde tutarak cepheyi kilitlemişlerdi.

Mustafa Kemal'in ertesi sabah için de verdiği emir yine taarruz emriydi. Müttefik komutanlar, Türklerin bölgede önemli bir kuvveti bulunmadığını, başka bölgelerden parça parça kıta kaydırabildiklerini gözlemlemişlerdi. Asıl takviyelerin, izleyen ikinci 24 saatte cepheye akacağını düşünmekteydiler. Oysa gün boyu çatışmalara katılan Türk kuvvetleri, ordu ihtiyatındaki Kurmay Yarbay Mustafa Kemal Bey'in 19. Tümen'i idi. Yarbay, izleyen ikinci 24 saatte de takviye alamıyordu.

Liman Paşa, Saroz Körfezi'nde olduğu gibi, Anadolu yakasındaki Kumkale çıkarmasında da tuzağa düşmüştü. Fransızların yanıltma amaçlı çıkarmasında, düşmanın bir alaylık kuvvetine karşı, iki tümenimizi burada tutarak, takviyeye muhtaç Seddülbahir'e gönderememişti.

29 Nisan'a kadar çarpışmalar devam etti. 30 Nisan'da bir kumandanlar toplantısı yapıldı. Muharebe başladığından beri düşmanın iki tümeni imha edilmişti. Mustafa Kemal'in önerisi yine aynıydı. "Ölmek ve öldürmek." Ancak kumandanların anlayamadığı bir şey vardı. Bugün burada savaşan erler, subaylar daha iki yıl önce Balkan Harbi'nde daha silah patlamadan dağılanlardı. Nasıl olur da Balkanlar'da vilayetleri bırakıp kaçanlar, şimdi düşman karşısında yiğitçe dövüşebiliyorlardı? Mustafa Kemal'den ölüm emrini alan koca bir alay, aslanlar gibi saldıracak, tamamen yok olabiliyordu.

Mustafa Kemal, kumandanlara çok net bir cevap veriyordu: "Bire kadar hepimiz ölüyoruz, düşmanı mutlaka denize dökmek lazımdır. İçimizde ve askerlerimizde, Balkan Harbi'nin utancını bir daha görmektense ölmeyecek yoktur. Böyleleri varsa onları kendi ellerimizle kurşuna dizelim..."

Mustafa Kemal'in kumandanlar toplantısındaki bu sözleri herkesi derinden etkiledi. Toplantının ertesi günü 1 Mayıs 1915'te taarruza geçilecekti. Yarbay Mustafa Kemal Bey'in komutasında kendi 19. Tümeninden başka Saroz bölgesinden intikal eden 5. Tümen ile birlikte toplam 18 bin kişilik bir kuvvet oluşmuştu.

Arıburnu Cephesi'nde ilk Türk taarruzu 1 Mayıs 1915 günü sabahı saat 05.15 de 15 dakikalık bir hazırlık

ateşi ile başladı. Yoğun makineli tüfek ateşi altında taarruzun hızı öğleye doğru düştü. Yedekte tutulan kuvvetlerin de savaşa sürülmesi ile Türk tarafı saat 16.00'da taarruzu yeniledi. Gece yarısından sonra, Mustafa Kemal, bir hücum emri daha verdi. Artık yalnız süngüler konuşuyordu. Ortada hat mat kalmamıştı. İki taraf kucak kucağa, boğaz boğazyıldılar. Gerçekten de askerler kahramanca dövüşmekte, ölümüne savaşıyorlardı. Ertesi sabah 24 saat süren saldırı durdurularak, birliklerimiz savunmaya geçirildi.

Akşamki taarruz sırasında; Hüseyin Çavuş sırtına aldığı süngü darbesi ile yaralanmıştı. Çarpışma anında, çizmesine kadar akıp gelen sıvının kan olduğunun farkına varamamıştı. Sargiyeri'ne gittiğinde yaralılarla karşılaştı. Eli, kolu, bacağı kopmuş yaralıları görünce; kendi acısını unuttu. Doktorlar ümitsiz olanlarla ilgilenemiyor, ameliyatları yetiştirmekte yetersiz kalıyorlardı. Açılan yaralar çok çabuk enfeksiyon kaptığından, zorunlu olmadıkça ameliyat yapılmıyordu. Yaralıların çoğu iç kanama ve şoktan ölüyorlardı.

Hüseyin Çavuş'un yarasına tampon yapılarak, dikiş için sıraya alındı. Çadırın alaca karanlığında gözü, takım arkadaşlarından Adanalı Selim'e takıldı. Titrek kandil ışığının vurduğu esmer suratı beyaza kesilmiş, nur gibi parlıyordu. Gözlerini boşluğa dikmiş, cennetin müjdesini verecek meleği bekliyordu. Düşmanın sahra topundan çıkan bir mermi sol kolunu alıp götürmüştü. Tedavi çadırına getirilene kadar çok kan kaybetmişti. O zamanki şartlarda kan verme henüz yapılamadığından diğer ağır yaralılar gibi vuslat saatini bekliyordu. Kan kaybından şoka giren yaralılara, damardan tuzlu su veriliyordu. Acılarını dindirmek için dillerinin altına bir morfin tableti konuyordu. Sıhhiyeler yeterli morfini temin edemiyorlardı.

Hüseyin Çavuş yaklaştı. Arkadaşının yanına çöktü. Sağlam olan sağ elini tuttu. Yüreğinde kopan fırtına ve yangının etkisiyle bir sis perdesi gibi buğulanan gözlerini, arkadaşının ölgün bakışlarına çevirdi. Ağlamamak için kendini zor tutuyordu. Daha birkaç saat önce birlikte aslanlar gibi düşmana saldırmışlardı. Ağlayamazdı; çünkü bu can bu bedende emanetti. Zamanı geldiğinde emanet sahibine teslim edilecekti. Hem de en şerefli vazife olan vatan, namus, din uğrunda ölecekti. Onlar ölmezse; geride kalan yetimlerin, gözü yaşlı anaların, cephelerde yitirilen babaların acılarını kim dindirecekti? "Sizinle savaşanlara karşı Allah yolunda siz de savaşın" (Bakara, 2/190) emrine uyup Hak'ın rızasına kim erecekti?

Hüseyin Çavuş; "Bir isteğin var mı kardeşim?" sorusuna bir müddet sonra, "Su!" cevabını verdi Selim. Çavuşu, matarasında kalan birkaç damla suyu dudaklarına damlatmak için, başını hafif kaldırdı. İçirdikten sonra, Adanalı; "Sağ ol Çavuşum. Hakkını helal et. Ayaklarımdaki çarıkları sen vermiştin. Aç kaldığımda, çantadaki peksimetini benimle paylaşmıştın. Birazdan öleceğim. Cebimde akşam birlikte yazdığımız mektup duruyor. Memleketime gönderirsen sevinirim. Anam beni bu günler için doğurmadı mı? Canım feda olsun vatana..." Sesi derinden ve titrek gelmeye başladı. Hüseyin Çavuş, Kur'an-ı Kerim'i çıkardı; okumaya başladı. Kelime-i şahadet getiren arkadaşının başı yana düşerken, ruhu kutlu diyarlara kanatlanmıştı...

"Senin yavrun beşik ile beledi,
Yadigârın galdı yavrum geride,

Bir gelin eğlenmez ıssız bir evde,
Yoksa yavrum seni vurdular m'ola,
Kefensiz gabire goydular m'ola..."

Mahşeri andıran cepheden bir mektup ulaşıyordu Adana'nın Hacılar Köyü'ne. Bomba bir kez daha düşüyordu bir ananın yüreğine. Üç aylık bebeğe mi yansın, yoksa eli böğüründe kalan geline mi?... Fatma Ana, kocasını Yemen'de, Selim'ini Çanakkale'de yitirmişti. Sıra son yongasına gelmişti. Tıbbiye'de okuyan oğlu Halim'in cepheye gitmesine rıza gösterecekti. Divit yerine mavzer, süngü; mürekkep yerine barut ve kan... Düşerse bir can, dirilecekti bin can. Yeter ki ilişmesin Canana(Vatana) bu habis çıban... Mustafa Kemal 19 Mayıs 1915'e kadar saldırı ve savunma savaşları ile düşmanın her gün artan kuvvetlerini yerinde durdurmayı başardı.

Padişaha vekâleten Osmanlı İmparatorluğu Orduları Başkomutanlığı'nı üstlenmiş olan Enver Paşa, 11 Mayıs 1915 günü Mareşal Liman Von Sanders'i karargâhında ziyaret etti. Enver Paşa, İstanbul'dan yola çıkmış olan, Kurmay Yarbay Hasan (Askeri) Bey komutasındaki 2. Tümen'i de Kuzey Grubu Komutanı Esat Paşa'nın emrine verdi. Arıburnu Cephesi'nde derhal taarruz edilerek, düşmanın denize dökülmesini emretti.

Birleşik Donanma'nın ateşinden kaçınabilmek için ve daha da önemlisi baskın tarzı olabilmesi için taarruz, 19 Mayıs 1915 sabahı değil; sabaha karşı 03.30'da başlatılacaktı. Anzak Kolordusu cephesine, dört koldan saldırı öngörülmüştü. Kuzeyden itibaren Mustafa Kemal Bey'in 19. Tümeni, Albay Hasan Basri (Somel) Bey'in 5. Tümeni, Kurmay Yarbay Hasan (Askeri) Bey'in komutasındaki 2. Tümen ve Albay Rüştü (Sakarya) Bey komutasındaki 16. Tümen taarruza katılacaktı.

Yeni Zelandalı ve Avustralyalı askerler, ilk günkü çıkarmadan sonra, mevzilerini tahkim etme zamanı bulmuşlardı. Yeterince derin kazılan siperler ve bağlantı hatları, binlerce kum torbasıyla desteklenmiş, sık aralıklarla makineli tüfek yuvaları oluşturulmuştu.

"Vurulmuş tertemiz alından, uzanmış yatıyor,
Bir hilâl uğruna, ya Rab, ne güneşler batıyor!"

19 Mayıs 1915 Çarşamba sabahı 03.30'da başlayan Türk taarruzu, Anzak makineli tüfekleri ve sahili projektörlerle aydınlatan Birleşik Donanma'nın topçu ateşiyle etkisiz oluyordu. Sessiz sedasız ani bir süngü hücumu olarak tasarlanan harekât, bando eşliğinde yapıldı. Adeta düşmana biz geliyoruz dendi. İlk kademeler daha ilk adımlarında vuruldular. Taarruz sonunda, kendisinden çok şey beklenen 2. Tümen, mevcudunun yarıya yakın kısmını kaybetmiş, bulunduğu mevzileri bile savunmakta zorlanmıştı. Arıburnu cephesindeki taarruz saat 10.00'dan itibaren durdurulduğunda, Türk tarafının zayıflarının 10.000'e yaklaştığı anlaşılmıştı. Avustralya siperlerinin önünde sayılan şehitlerin sayısı 3.000'in üzerindeydi. Anzak Kolordusu'nun kaybı ise sadece 600 kişiydi. General Birdwood komutasındaki 17.000 asker, olası bir Türk taarruzundan haberdardı. 18 Mayıs gece yarısından sonra bütün Anzak Kolordusu silah başı etmiş ve bu saldırıyı karşılamaya hazırlanmıştı. Daha birkaç gün önce İstanbul'dan apar topar getirilen, çoğu tahsilli gençler, tıpkı Sarıkamış'taki gibi

zamansız bir taarruz takıntısıyla kıldırılmıştı. Bu genç ve askeri eğitimi çok az olan insanların hemen ileri hatlara sürülmesi yersiz bir karardı. Gece savaşlarındaki bunca zayıata rağmen 2. Tümen birlikleri 19 Mayıs günü gündüz savaşlarına da sokulmuş, kaybın daha da artmasından öteye gidilememişti. Bölüklerin çoğu subaysız kalmıştı.

Galatasaray(Mekteb-i Sultani), İstanbul ve Vefa Liselerinden yaşları 16-17 yaş arası gençler, sınıflarını bırakıp, cepheye koşmuşlardı. Hatta Dâr ul Fünun'dan, Hukuk ve Tıbbiye'den talebeler de vardı. 1915 yılında İstanbul Tıp Fakültesi, bir yıl boyunca kapalı kalacak ve yılsonunda hiç mezun veremeyecekti. İstanbul Erkek Lisesi öğrencilerinden yaralanarak İstanbul'a getirilenler, Karaköy'deki okul binasında tedaviye alınıyordu. Buranın hastane olarak kullanıldığını simgelemek ve savaşta hedef olmamak için okul binası sarıya boyanmıştı. Savaşın en kanlı günlerinden olan 19 Mayıs 1915 günü İstanbul Erkek Lisesi'nin elliden fazla öğrencisi şehit olunca, okuldaki arkadaşları okul binasının kapı ve pencerelerini, yası simgelemek üzere siyaha boyadılar. (Şu anki İstanbul Spor'un sarı-siyah renkleri bundan doğmuştur.) Diploma yerine şehitlik belgesi almışlardı.

Cephenin dramatik manzarasını gören Mustafa Kemal, "Biz mi bunlardan toprak istiyoruz, yoksa onlar mı bizden?... Öyleyse neden biz hücum edip de kıldırıyoruz askeri?... Onlar bize hücum etsinler, biz onları kıralım... Biz kırılmayalım..." diyordu. Liman Von Sanders, geçte olsa hatasını kabul ediyordu. İki cephenin arası şehit ve yaralılarla dolmuştu. Türk tarafı şehit ve yaralılarını toplamak için izin istediye de karşı taraf bunu kabul etmedi. Ne zamanki sıcaklığın etkisiyle etrafı dayanılmaz kokular aldı, gemide kendisine rapor gönderilen Hamilton, bir günlüğüne ateşkes imzaladı. Çünkü her tarafı sinek kaplamış, salgın hastalıklar kapıya dayanmıştı. Rüzgâr kokuyu düşmana taraf götürüyordu. 24 Mayıs'ta buğday başaklarının toprağa düşmesi gibi, papatya, gelincik açmış yamaçlarda açılan çukurlara gömülüyordu binlerce körpe beden. Öldükleri halde sınıksız sarıldıkları silahlarını bırakmamışlardı. Mayıs ayı sonlarında Anzak mevzileri sağlamlaştırıldı. Türkler de Anzak çıkartma bölgesini derinlikli olarak siperler ağıyla kuşattı. Bu aşamadan itibaren cephe kilitleniyordu. Siper savaşlarıyla 4 Haziran'a kadar durgun bir dönem yaşandı.

Bu tarihten sonra Güney Cephesi'nde daha kanlı mücadeleler oluyordu. Düşmanın 25 Nisan günü Ertuğrul Koyu'na yaptığı çıkarmada, eşine az rastlanır bir kahramanlık mücadelesi daha verilmişti. 26. Alaydan Ezineli Yahya Çavuş ve arkadaşları, iki gün boyunca 3 alaylık düşman kuvvetine 68 kişiyle karşı koymuş, sonunda hepsi şehit olmuştu. Düşmanın güneydeki hedefi Alçıtepe'ydi. 4 Haziran'da üçüncü kez Kirte Köyü'ne saldırdılar. İki gün iki gece süren çatışmalarda düşmanın 9.000, bizim ise 7.000 askerimiz yitirildi. Bunu 21 Haziran Kerevizdere ve 28 Haziran Zığındere saldırıları izledi. Her iki saldırıda da düşmana büyük kayıplar verdirildi.

Türkler açısından makineli tüfek yuvaları ve donanmanın örtü ateşi nedeniyle taarruz etmek neredeyse olanaksızdı. Müttefiklerin bol topçu cephanesine karşın Türk Ordusu'nun, Çanakkale Savaşları'nın bütününde yeterli topçu cephanesi olmamıştı. Bu yüzden etkili bir hazırlık topçu ateşi de yapılamıyordu. Anzak tarafının ise, Türk askerinin hâkim sırtlara yerleşmiş olması sebebiyle başarılı bir taarruz olanağı yoktu.

Sömürgeci İngilizlerin inanılmaz topları, yüksekten keşif yapan balonları, bomba atan ve yine keşif yapan yüzlerce tayyarelerine karşılık, elimizde Almanların verdiği bozuk dört tane tayyare vardı. Bulgar

cephanesinden kaptığımız birkaç top ile Fatih zamanından kalma eski toplarla savaşıyorduk. İstanbul'da "Yüzbaşı Piepen Topçu Cephaneli Fabrikası" kurulmuştu. Ürettiği yirmi toptan ancak biri patlıyordu. Yine de komutanlar, boş mermileri manevra topu gibi atıyor, askerlere psikolojik de olsa destek oluyorlardı. Piyadeler de topçuların kendilerini desteklediklerini zannediyorlardı.

Şu an Avustralya'da, Gelibolu müzesinde sergilenen bir topumuza ait bilgiler verilirken şöyle deniliyor: 'Ey ziyaretçi, önünden geçmekte olduğun top, Türklerin 1. Dünya Savaşı'nda ne kadar zaruret içinde olduğunu gösterir. Çünkü bu topu Türkler, Kafkasya Cephesi'nden Süveyş'e sürmüş, Süveyş'ten Çanakkale'ye. Biz de bu topu Çanakkale'den Avustralya'ya getirdik!'

Her alayımızda sadece bir makineli tüfek takımı vardı ve bu makineli tüfeklerin geri çevirme mekanizmaları yoktu. İlk günlerde düşman öndeyken işe yararken, sonraki günlerde bu makineli tüfeklerden de verim alınmadı.

6 Ağustos gecesi yine çıkarma yapmaya başladılar. Tüm yetki ve karar Mustafa Kemal'deydi artık. 6 Ağustos'tan itibaren Arıburnu ve Anafartalar Cepheleri ateş içindeydi. Savaş zirve noktasındaydı. Düşman denizden sürekli çıkarma yapıyordu. 8 Ağustos'ta kumanda karışıklığı son haddine varmıştı. Her şeyden önce Ordu kumandanı bir Alman'dı: Liman Von Sanders.

Bu durum Mustafa Kemal'i çok rahatsız etmekteydi. Durumun düzeltilmesi için ordu karargâhına başvurarak, sevk ve idarenin bir elde olması gerektiğini bildirdi. Bütün sorumluluğu alarak tüm kuvvetlerin emrine verilmesini istiyordu. Bunun üzerine 8 Ağustos gecesi Anafartalar Grubu Komutanlığı'na tayin edildi.

Anafartalar Grup Komutanı Kurmay Albay Mustafa Kemal, 9 Ağustos sabahı, 12. Tümen'le 9. İngiliz Kolordusuna, 7. Tümen'le de Anzak Kolordusu'na karşı, işbirliği yapmalarına engel olmak amacıyla, Damakçılık Bayırı yönünde saldırıya geçti. Her iki tümenin saldırıları da başarılı oldu. İngiliz birlikleri, beklemedikleri bu Türk taarruzu ile şaşkına dönmüş, ağır kayıplar vermişlerdi.

1. Anafartalar Muharebeleri olarak adlandırılan bu harekâttan sonra, 9 Ağustos gecesi tüm cephelerde taarruza geçildi. Düşman ağır yaralar almış yenik duruma düşmüştü. Fakat düşman Conkbayırı'nda kaldıkça her şey tehlikede demektir.

Kuzey cephesinde büyük bir taarruza kalkacak kuvvetlerimiz, Güney Cephesi'nden takviye güç istemişlerdi. Güney Cephesi komutanı Vehip Paşa(Esat Paşa'nın kardeşi), Güney Cephesi'nin sol yanında ihtiyatta olan 28 ve 41. Alaylardan ibaret 4.Tümen'i yola çıkardı. 9 Ağustos gecesi saat 23:00'de taarruz yapacakları alana sadece 28. Alay varabilmişti. 41. Alay henüz ortada yoktu. Saldırı yapacak üç alay hazır.(23, 24, 28. Alaylar)

Hüseyin Çavuş'un şehit arkadaşı, Adanalı Selim'in kardeşi Halim; 28. Alay'la birlikte savaşılmaya gelmişti. Haydarpaşa'ki Darül fünûn-u Osmani Tıp Fakültesi 1. Sınıftaki birkaç arkadaşıyla birlikte gönüllü olarak cepheye koşmuştu. Abisinden bayrağı devralıyordu. Çavuş rütbesinde, subay adayı olarak askere alınmıştı. Yol yorgunu olmasına rağmen, abisinin mektuplarını yazan Hüseyin Çavuş'u arayıp buldu. Zaten cephede birkaç gecedir beridir kimse uyumuyordu. Hüseyin Çavuş, 27. Alay sayıca tükendiğinden 24. Alay'ın emrine verilmişti.

Karşılaşınca duygulu anlar yaşadılar. Hüseyin Çavuş, Selim'in kendisine uğur getirir inancıyla verdiği muskayı boynundan çıkararak Halim'e verdi. Birbirine sarılarak vedalaştılar. Sabahki saldırı için

alaylarının bulunduğu mevkilere gittiler. Taarruz planına göre 23. Alay Conkbayırı'na, Halim'in bulunduğu 28. Alay ise buranın sol yanındaki Şahinsirt'a karşı cephe almıştı. Hüseyin Çavuş'un yer aldığı 24. Alay da bu iki alayın önünde Avcı Hattı olarak savaş düzeni alıyordu. Bu hattın düşman siperlerine uzaklığı 20-30 adım kadardı. Tüm bu tertibatlar sessiz ve gizlilik içinde yapılıyordu. Kesinlikle düşmana tüfek ve topla atış yapılmayacak, erler süngü takıp bekleyeceklerdi.

Mustafa Kemal'in taarruz emri bekleniyordu. 10 Ağustos Salı sabahı gecenin karanlık perdesi tamamen kalkmıştı. Artık hücum anı idi. Saat 04.30'a geliyordu. Birkaç dakika sonra, ortalık tamamen ağaracak ve düşman, askerlerimizi görebilecekti. Düşmanın piyade ve mitralyöz ateşi başlarsa kara ve deniz toplarının mermileri bu sıkı nizamda duran askerlerimiz üzerinde bir defa patlarsa hücum imkânsız olacaktı.

Mustafa Kemal hücum safının önünde bir yere kadar giderek, oradan kırbacını havaya kaldırdı. Bu, hücum işareti anlamına geliyordu.

Bütün askerler, subaylar, artık her şeyi unutmuş, nefeslerini tutarak, verilecek işarete odaklanmışlardı. Süngüleri ve bir ayakları ileri uzatılmış olan askerlerimiz; onların önünde tabancaları, kılıçları ellerinde subaylarımız; kırbacın aşağı inmesiyle ok gibi ileri atıldılar. Birkaç saniye sonra düşman siperleri içinde Allah! Allah! Sesleri, süngü seslerine karışıyordu.

Bir kırbaç işaretiyle başlayan taarruz müthiş bir gürültü, etrafa dağılan kan ve barut kokuları, gökten yağın ceset parçaları, İngilizce haykırışlara karışan naralar, top ve kılıç sesleri, seken şarapnellerin çınlamaları ile tam dört saat sürdü.

23 ve 24 üncü Alaylar Conkbayırı'nı tamamen düşmandan temizlediler. 28. Alay Şahinsirt'ın en yüksek tepesini ele geçirdi. Bu da yetmez, Sarıtarla ve Ağıldere mevkiinde, önüne denk gelen düşman kıtalarını hezimeteye uğrattı. Ancak, Şahinsirt tamamen alınamamıştı. Yeni Zelandalıların bu sırtın boyun noktasına yerleştirdikleri 12 adet makineli tüfeğin etkili atışları, daha ileri gitmemizi engelliyordu. Bu makinelilerin namluları sapsarı kesilene kadar ateşe devam edilmişti.

“Ey şehit oğlu şehit, isteme benden makber,
Sana aguşunu açmış duruyor Peygamber.”

Halim, acemi olduğu halde süngüyle birkaç düşmanı haklayabilmişti. İçindeki fırtına dinmek bilmiyordu. Hücumu kalkarken makinelilerden yağın birkaç kurşunla yere devrilmişti. Yüzünde açan tebessüm dalgaları, muradına ermiş bir insanın memnuniyet ifadesiydi. Sımsıkı sarılıp bırakmadığı Alman mavzeriyle, henüz ateş bile edememişti. Tahtadan yapılmış tüfeklerle talimini tamamlamıştı. Topu topu birkaç kere talimlerde kendisine atış yaptırılmıştı. Çoğu el yapımı mermilerimiz bitmesin diye başka da mermi harcanmamıştı. Süngü hücumu sırasında mermiler boş yere yakılmasın diye toplatılmıştı.

Halim ve eli kalem tutan arkadaşları, Şahinsirt'na kanlarıyla var olma destanını yazarken, “yaşatmak için ölmek” idealinin en mühim dersini veriyorlardı. İki gün sonraki Ramazan Bayramı'na erişememişlerdi. Onlar, fedakârlıklarıyla bir milleti yeniden diriltmenin kutlu sancaktarlığını üstlenmişlerdi. Alemlerin Sultanı'na cennet komşusu olmaları, tüm bayramlara değerdi.

Conkbayırı ele geçirildikten sonra bile düşman pes etmiyordu. Karadan sahra topları ve denizden

donanma topçularıyla askerimizin üzerine seri atışlar yapıyorlardı. Gökyüzünden şarapnel ve demir parçaları yağıyordu. Koca gövdeli donanma toplarının göğü yırtarak gönderdiği mermiler, toprağa hızla saplanıp metrelerce ilerledikten sonra, müthiş bir gürültüyle patlıyordu. Bulunduğu yerde kimi ve neyi denk getiriyorsa yukarı fırlatarak parçalıyor ve yeryüzünde büyük, kanlı delikler bırakıyordu. Her yer şehitler ve yaralılarla doluydu.

Mustafa Kemal, muharebe meydanında cereyan eden durumu seyrederken, bir şarapnel parçası göğsünün sağ tarafına çarptı. Cebinde bulunan, annesinin hediye etmiş olduğu saati param parça etti. Vücuduna nüfus edemedi. Yalnız derince bir kan lekesi bıraktı. Askerlerine hiç belli ettirmedi. Öğleye kadar aralıksız süren bu kanlı ve çetin hengâme, Gelibolu topraklarına dost ve düşman bedenlerini istifledi birer ikişer... Kimi tüfeğiyle birlikte bedeninden ayrılan koluna üzüldü, kimi yarım kalan bacağına... Ama koşabilen ve ateş edebilenler durmadılar hiç. İçlerinden Kur'an okuyarak, önüne, arkasına, sağına soluna bakmadan koştular. Vurdular, vuruldular...

Saat 12.45'te Mustafa Kemal, cepheye şu emri veriyordu. " Taarruzu kesiniz. Conkbayırı ve Şahinsirt'ın batıya en hâkim noktası daima elde bulundurulacak surette, kıtalarınızla işgal ettiğiniz hattı tahkim ediniz!"

10 Ağustos akşamı her iki taraf ölülerini gömmek için ateşi kestiler. Son dört gün içinde İngilizlerin 25.000, Türklerin 17.000 kaybı olmuştu. Çanakkale insanları bin bin öğütmeye devam ediyor, bir türlü doymak bilmiyordu.

Hüseyin Çavuş yaşıyordu. Eski takım arkadaşlarından sadece Dadaş Muzaffer ayaktaydı. Hüseyin Çavuş'un vücuduna isabet eden şarapnel parçalarının yol açtığı ufak tefek yaraları vardı. Daha önce aldığı süngü yarası enfeksiyon kaptığı için tam iyileşmemişti. Sıtma tutuyordu. Dört günden beri devam eden çarpışmalar yüzünden herkes gibi O da uyuyamamıştı. Boğazından doğru dürüst yemek girmemişti. Beti benzi sararmış, o cıva gibi delikanlının gözleri çukurlaşmıştı. Yine de haline şükrediyor, toplu olarak gömülen mezarların başında "Yasin-i Şerif" okuyordu. Halim'in vurulduğunu işitmiş, defnedilen çukurların hangisinde yattığını bile bilmiyordu.

Cokbayırı Zaferi, dönüm noktası olmuştu. O günden sonra hiçbir düşman askeri, Conkbayırı, Besimtepe ve Kocaçimen üstünden Çanakkale Boğazı sularını seyredemedi.

Böylece, diğer bölgelerde olduğu gibi Anafartalar Bölgesi'nde de savaş, boşaltmaya kadar, siper ve mevzi savaşına dönüşmüş oluyordu. Ağustos ve Eylül aylarında taraflar lağım savaşına tutuştu. Düşman lağımçıları, yerin altından otomatik kazıcılarla, motorlarla, bizim mevzilerin gizlice tam altına kadar gelip dinamitliyorlardı. Mevzilerimiz, birkaç minare yüksekliğinde havaya uçuyordu. Bizimkiler de cevap verince; Kanlısirt, Kırmızısirt, Şahinsirt ve Bombatepe'de lağım savaşları şiddetlendi.

" Su uyur, düşman uyumaz."

Savaş, kızıl kıyamet yüzünü yine gösteriyordu. Eylül'ün başlarıydı. Dolunayın vurduğu tepelere muharebenin yorgunluğu çökmüş, cırcır böceklerinin seslerinden başka bir şey duyulmuyordu. Bitkin bedenler ellerinde tüfek ve el bombaları olduğu halde siperlerinde tavşan uykusuna dalmışlardı. Nöbetçilerin dışındakiler istemeden de olsa kendinden geçiyor, en ufak bir gürültüde çömeldikleri

yerlerden fırlıyorlardı. Siperlerin nem ve küf kokan ağır kokusuna üşüşen sivrisinekler gece olunca, karasineklerden nöbeti devralıyorlardı. Bunlarla mücadele eden erat, istese de uyuyamıyordu. Sıtma, tifüs, kolera, iskorbütten ölenlerin sayısı gittikçe artıyordu. Hüseyin Çavuş, dışarıdaki harpten daha feci olarak, bedenine hükmeden sıtma illeti ile mücadele ediyordu. Tüm zorluklara rağmen, dilinden zikri, kalbinden şükrü eksik etmiyordu. Allah'ın sevdiği kullara hastalık ve musibet vereceğini, kulun elinde sabır ve duadan başka yapacak bir şey olmadığını biliyordu. Önemli olan kendi değil, Vatanın selameti idi.

Yunus Peygamber'i balığın ağzından, Eyyüb Peygamber'i kurtların kemirmelerinden, Hazreti Yusuf'u kör kuyudan, İbrahim Halil'lûllah'ı Nebrut'un ateşinden, Peygamber Efendimizi bir örümcek ağıyla müşriklerin elinden kurtaran Râbb, bu aziz milleti, küffarın çizmesi altında ezdirmezdi.

“Yerin altında cehennem gibi binlerce lağam,
Atılan her lağamın yaktığı: Yüzlerce adam.”

Bu duygularla tefekküre dalan Hüseyin Çavuş, Bombatepe'deki siperde ateşler içinde kıvrılarak kendinden geçmişti ki, yerden bir zelzele koptu. Toprakla birlikte 60-70 kadar Türk askeri havalanmış, tekrar oldukları siperlere düşerek üstleri toprakla örtülmüştü. Adeta diri diri toprağa gömülmüşlerdi. Düşman yine boş durmamış, bileğini bükemediği rakibini sinsice tuzaklarla haklamaya çalışıyordu. Hüseyin Çavuş ve arkadaşları beş dakika toprağın altında kalmışlardı. Beş dakikadan sonra ikinci bir patlama oldu. Bu seferki infilak, toprak altındaki 60 -70 askerden 30 kadarını tekrar havaya fırlatarak yeryüzüne çıkarttı. Yine ilahi kudret tecelli etmişti. Vadesi dolmayan bu 30 insanın burunları bile kanamadan, toprağın yüzüne çıkmışlardı.

Hüseyin Çavuş, yıllar sonra anılarında o anı şöyle anlatıyordu: “Patlamadan önce ateşler içinde kıvranıyor ve Allah'a dua ediyordum. Bir ara dalmışım. Ne olduğunu anlamadan rengârenk çiçeklerle bezenmiş, aydınlık bir bahçenin içine düştüm. Rüya mıydı? Gerçek miydi? Hâlâ anlamış değilim. Şırl şırl akan sudan içmek istedim. Fakat yerimden doğrulamıyordum. Sonra boyu uzun, beyaz tenli, zayıf, yüzü nurlu, sakalı ak ve seyrek bir ihtiyar avuçlarıyla akan sudan alarak bana içirdi. Tebessüm ederek; 'Korkma evlat, burada misafirimsin. Birazdan ayrılacağız. Adım Tayfur. Beyazid de derler bana. Bistam Köyü'ne yolun düşerse beklerim.' dedi. Patlamanın etkisiyle uyandığında kendimi tozun toprağın arasında bulmuştum. O yerden hiç çıkmak istememiştim.”

Dolunay olduğu için o gece toprağı kazarak, altında sağ kalan er olur düşüncesiyle sabaha kadar çalıştılar. Fakat diğer arkadaşları şehit olmuştu. Yaprak dökümü devam ediyordu. Hüseyin Çavuş'un en vefalı arkadaşlarından Dadaş Muzaffer de benden buraya kadar deyip, Hakk'a yürümüştü.

Hüseyin Çavuş, düşmanı kendi silahlarıyla vurmak için tünel kazma çalışmalarına bizzat katıldı. Çünkü O, bir madenciydi. Tünel nasıl kazılır, iyi biliyordu. O'nun çabasıyla Zonguldak Maden Ocakları'nda çalışan arkadaşları cepheye getirildi. Avustralyalıların geliştirdiği lağım makineleri vardı. Yağız delikanlılarımız ise bilek gücüyle istihkâmlarımıza yardım ederek tünel kazıyorlardı. Kazmış oldukları birçok lağım patlatılarak, Eylül sonunda düşmana kendi kayıplarımızdan daha fazla zayıt verdirildi.

Kış yaklaştıkça durum zorlaşıyordu. Kasım ayında başlayan yağmur ve kar fırtınası, siperlerde birçok

askerin boğulmasına sebep oldu. Bu felâkette düşmanın da kaybı çoktu. Limanda birçok küçük gemi battı. Yeteri battaniyemiz yoktu. Olanlar da ısıtmıyordu. Ayakkabısı olmayanlar kalın çaput, muşamba ne buluyorsa ayağına doluyordu. Hedef olmamak için ateş bile yakılamıyordu. Yemekler soğuk yeniliyordu. Sadece Suvla'da 5.000'den fazla kişi donmuş, 2.000 kadarı da boğulmuştu. Geride kalanların çoğunun el ve ayakları donduğundan kangren olmuş ve kesilmişti. Bu durum düşmanın geri çekilmelerini kolaylaştıracaktı.

Çanakkale'nin karadan da geçilmez olduğunu anlayan General Hamilton'un ikinci planı da başarısız olmuş, hedefine ulaşmamıştı.

Tüm bu çarpışmalar ve karşılıklı saldırılar sırasında, Türkler mertçe, dürüstçe ve kahramanca çarpıştı. İnsancıl mezihmetlerini ve güçlü kişiliklerini sergilediler. İster Seddülbahir'de, ister Suvla'da ya da, Anafartalar'da olsun durum aynıydı. Kızılhaç çadırları ve hastane gemileri, yaralı taşıyan botlar, ya da sedyeleri hedef alan atışlar yapılmadı.

Oysa karşımızdakiler barbarlıklarını sergiliyor, hasta ve yaralılarımızın yattığı yerleri ve gemileri bombalıyorlardı. Queen Elisabeth'in 15 inçlik toplarından atılan mermiler ve yangın bombaları, Zığındere Sargıyeri'ndeki 20.000'e yakın yaralıımızı şehit etmişti. Ayrıca 19-20 Mayıs ve 2 Temmuz saldırılarında İngilizler zehirli gaz kullanmışlardı. Tepeler Türklerin elinde olmasına, Alman subayların tekliflerine ve olumlu doğa koşullarına karşın; düşmanın sürekli olarak çekindiği zehirli gaz kullanılmadı. Su kaynakları zehirlenmedi, bu yöntemler hiçbir zaman mert ve dürüstçe bir tutum sayılmadı. Savaş alanında ele geçen esirlere ve yaralı düşman askerlerine yapılan insancıl muameleler, Anzakları ilkin gerçekten şaşırtıyordu. Çünkü daha önce kendilerine anlatılan, hakkında belirli ön yargılar ve imajlar geliştirdikleri Türk askeri, Gelibolu Yarımadası'nda çok farklı bir tutum sergilemekteydi. Ne kadar temiz savaşıç olduklarını gösteriyorlardı.

" 9 Ocak 1916...

Gelibolu'da ne it kalmıştı, ne de bit.

Tek şey kalmıştı düşmandan;

Kanlı çamurlara gömdükleri sahipsiz ümit..."

Neticede çıkarma sahaları, düşman tarafından boşaltılmaya karar verildi. Tahliye harekâtı gizlice yapılıyordu. Karar verildiği sırada, Çanakkale'de 134.000 insan, 14.500 hayvan ve 393 top vardı. Bunların cepheden çekilmesi kolay olmayacaktı. Türkler çekildiklerini anlarsa, çok kayıp verebilirlerdi. Ancak düşündükleri gibi olmadı. Aralık ayının ortalarından itibaren her gece karanlık bastıktan sonra, ufak tekneler Arıburnu'na ve Suvla'ya yanaşıyordu. Önce hasta ve yaralılarla savaş esirlerini, sonra da piyade birliklerini kademeli olarak çekiyorlardı.

Bir akşamüzeri sahilde yüzlerce at ve katırı öldürdüler. 5.000.000 tüfek mermisi, 20.000 kutu konserve ve içki stoklarını denize döktüler. Yüzlerce ton un çuvalının üstüne, asit dökerek imha ettiler.

Siperlerinden çıkan düşman askerleri, ayakkabılarına çuval sarıp sahile iniyorlardı. Kimse sigara içmiyor ve konuşmuyordu. Ayak seslerini boğmak için iskelelerin üzeri battaniye ile döşeniyordu.

Conkbayırı'ndaki siperlerimizin altına lağım kazarak tonlarca dinamit yerleştirmişlerdi. Her yere mayın

serpiştirilmişti. Kendi birliklerinin yanlışlıkla mayınlara basmamaları için, siperlerden sahile kadar şeker, un, tuz gibi gece fark edilen beyaz maddeler döküyorlardı. Hatlarımıza yakın siperlere kendi kendine ateş eden makineli tüfek düzenekleri kurmuşlardı.

Kuzey cephesi 19-20 Aralık 1915'te boşaltılırken, birliklerimizin dikkatini güney cephesine çevirmek için, 19 Aralık günü Seddülbahir Bölgesi'ne saldırdılar. Burada çarpışmalar bir süre devam etti. Bu cephede müttefikler, iki yanı denize dayalı donanmalarının kuvvetli desteğini aldıklarından, Türk tarafı önemli bir taarruz hareketi yapamıyordu. Daha fazla tutunamayacağını anlayan müttefikler, Güney Cephesi'ni de aynı yöntem ve taktiklerle, 8-9 Ocak gecesi terk ediyordu.

Giderken döşedikleri mayınlardan patlamayanların, günümüzde hâla yeraltında gömülü olduğu iddia edilmektedir.

“Asımın nesli diyordum, nesilmiş gerçek.

İşte çiğnetmedi namusunu, çiğnetmeyecek.”

Diyen Akif ne kadar da haklıydı. Bizi de diğer sömürgeleri gibi kolaylıkla esir alıp, burnumuza köle halkası takacaklarını sananlar, yedikleri Osmanlı tokadıyla arkalarına bile bakmadan kaçıyorlardı. Türk askeri, Çanakkale'yi geçirtmedi. İngilizlerin yanında İskoçyalılar, İrlandalılar, Avusturyalılar, Yeni Zelandalılar, Gurksalar, Çığlar, Hindular, Fransızlar, Senegalliler da bizimle savaşmıştı. İngiliz ve Fransızlar sömürgeleri altındaki Müslüman askerleri kandırarak cepheye getirmişlerdi. Onlara, Almanlara karşı Osmanlı'nın yanında savaşacaklarını söylemişlerdi. Savaş başladıktan sonra, duydukları ezan seslerinden, oyuna geldiklerini anlamışlardı. İsyan ettiklerinde ise, ya kurşuna dizilmişler; ya da İngilizler tarafından geri hizmete alınmışlardı. Avustralya ve Yeni Zelandalı gençleri ise; “Avrupa'yı Almanlardan kurtarmak ve Avrupa'nın özgür kalmasını sağlamak.” propagandasıyla toplamışlardı. Bu gençlere Mısır'da eğitim verilmiş, sonra da daha önce ismini bile duymadıkları Gelibolu'ya getirilmişlerdi.

Savaş İngiltere'nin ve müttefiklerinin yenilgisiyle sonuçlandı. Bu itibar kaybı İngiliz sömürgesi altında bulunan Müslüman ülkelere moral olmuş, baş kaldırmalarına yol açmıştı.

Batılı müttefiklerini Rusya'ya ulaştıracak yol açılmadı. Dadaş Muzaffer, çaresiz kalan Rus Çarı'nın pancar suratını görememişti; Fakat Çar'ı ihtilâldan kurtaracak son ümit de Türklerin şanlı direnişi sayesinde ortadan kalkmıştı.

Metrekareye 6000 merminin düştüğü savaşta, iki taraf için de büyük kayıplar olmuştu. İtilâf devletleri, Çanakkale'ye önce 70.000 kişi göndermişlerdi. Sonradan bu kuvvet 500.000 kişiye çıkarıldı. Bunun 400.000'i İngiliz, 79.000'i Fransız Ordusu'ndandı. İngilizlerin kaybı, 115. 000'i ölü, yaralı, esir ve memleketine gönderilen, 90.000'i hasta olmak üzere 205.000 idi. Fransızların kaybı 47.000'di. Bizde ise şehit, yaralı ve hasta sayısı, 252.300'ü bulmuştu.

İstanbul'daki Hilâl-i Ahmer Hastaneleri, hasta ve yaralılarla dolmuştu. Yaralılara ilk müdahale Akbaş İskelesi'ne demirlenen Reşit Paşa Vapuru'nda yapılıyordu. Sonra yine vapurlarla İstanbul'a getiriliyorlardı. Birçok erkek ve kadın gönüllü hastabakıcı olmak için hastanelere akın etmekteydi. Hüseyin Çavuş, tüm vücudu yara- bere, morluk ve çizikler içerisinde hastaneye yatmıştı. Dışarıda Haliç rıhtımını döven ak köpüklerin sesi, odalarda inleyen yaralılara hüzzam bir beste sunuyordu. O arslan

yüreklerle çarpan Çanakkale ateşini, dindirmeye çalışıyordu. Kimi ateşli hastalar hâlâ cepheymiş gibi gece yarısı aniden yatağından doğruluyor, kâbus görüyorlardı. Sekiz ay boyunca gözlerinin önünde ölen, parçalanan binlerce insanı hayal ettikçe, uykuları kaçırıyordu. Zaferin diyeti çok ağır olmuştu. Memlekette 15-40 yaş arası genç nesil tükenme noktasına gelmişti. Neredeyse her haneden bir erkek şehit verilmişti. Savaşın etkisiyle daha da fakirleşen insanımız, yine de basiret ve inancından bir şey kaybetmiyordu. Sultanahmet, Eminönü, Süleymaniye ve diğer tüm tepelerden göğe dalga dalga yayılan Ezan-ı Muhammedi, ruhları okşuyordu.

Yaralıların ailelerine haber gönderildi. Hüseyin Çavuş'un anne ve babası memleketlerinden kalkıp İstanbul'a geldiler. Çavuş, kendisini ziyaret eden annesinin yüzüne, "Seni şehit anası yapamadım." diyerek bakamıyordu. Bir ay tedavi gördükten sonra memleketine döndü. Balkan utancının üzerine parlak bir zafer yaşattıkları için, yüzü ak bir şekilde dolaşıyordu. Zafer sevinci iki yıl sürmüştü. 1.Dünya harbi bittiğinde İttifak Devletleri safında yer aldığımızdan, yenik sayılmıştık. Mondros Mütarekesi imzalandıktan sonra düşman gemileri elini kolunu sallayarak İstanbul'a girmiş, Dolmabahçe Sarayı'nın önüne demirlemişlerdi. Bu haber, göğsünü düşmana siper eden gazilerimizi çok üzüyordu. Uğrunda nice ocakların söndüğü, sağ gidip yarım dönülen yerler, istilâ edilmişti.

Çok geçmeyecek, Türk Milleti son bir fedakârlık daha yaparak topyekûn düşmanı yurttan atacak Kurtuluş Savaşı'nı başlatacaktı. Anafartalar Kartalı olarak öne çıkan Mustafa Kemal, bu sefer başkumandan olarak milletin başına geçecekti.

Hüseyin Çavuş yine yerinde duramamış, cepheye koşmuştu. O, Dumlupınar'da çarpışırken yine Mustafa Kemal'in neferiydi. Yunan'ı denize dökerken cephelerin gülüydü.

1919-1923 yılları arası süren bağımsızlık mücadelesi kazanılmış, cumhuriyet ilân edilmişti. Hüseyin Çavuş, İstiklâl Madalyası ile köyüne döndüğünde, annesi Hak'ın rahmetine kavuşmuştu. Kurtuluş destanının son perdesini görememişti.

Ekonomik, sosyal ve hukuk alanında sürekli kalkınan yeni Türkiye'de günler aylar ve yıllar birbirini kovalıyordu. Hüseyin Çavuş'un biri kız, üç çocuğu olmuştu. 1950 yılında Hac vazifesini yerine getirmek için otobüsle yola çıktı. Kافلة giderken yol güzergâhındaki ziyaret yerlerine uğruyor, oraların manevi atmosferini teneffüs ediyorlardı.

Halep'e gitmeden önce Hatay'ın Kırıkhan ilçesinde mola verdiler. Burada da Allah dostu bir zatın yatıyor olduğu söylendi. Otobüs Alaybeyli Köyü'ne ulaştıktan sonra, hacı adayları inip türbenin olduğu kaleye yürüme çıktılar. Yol otobüsün geçmesine elverişli olmayıp dar ve uçurumlu bir yardan geçiyordu. Ziyaretçiler tepeye ulaştıklarında kavurucu yaz sıcağının etkisiyle, avluda bulunan şadırvanlı çeşmeye akın ettiler. Kana kana su içtiklerinde, Hüseyin Çavuş'un aklına Çanakkale'de kendisine su veren zat geldi. Daha önce O'nu sorgulamış, fakat Tayfur ya da Beyazıt adında birini tanıyan çıkmadığı gibi, Bistam Köyü'nün İran'da olduğunu söyleyenler olmuştu. Hüseyin Çavuş türbenin merdivenlerinden çıkıp giriş kapısına yaklaştı. İçeri girmeden kapıda asılı duran hem Arapça, hem de Türkçe yazılmış kitabeyi okuyunca, kalbi duracak gibi oldu. Kitabede burada yatan muhterem kişinin Beyazid-i Bistami Hazretleri, asıl adının Tayfur, doğduğu köyün Bistam olduğu ve Miladi 800-875 yılları arasında yaşadığı yazıyordu. Heyecanı büsbütün arttı. Türbenin kapısından içeri girdi. Yerin altı oyularak yapılan doğal mescidin dar holünde ilerledi. Sağdaki kapıdan içeri girince mescidin arka köşesindeki sandukayı gördü.

Manevi iklimden tüyleri diken diken oldu. Dışarıda kırk dereceyi bulan sığağa rağmen içerisi serindi ve misk kokuyordu. Çanakkale’de toprağın altında yaşadığı ferahlık ve hazzın aynısını duyuyor, burada yatan Allah dostunun, rüyasında gördüğü kişi olduğunu hissediyordu. Sandukanın başına gelerek Kur’an-ı Kerim okudu. Daha sonra mescitte iki rekât namaz kılarak Allah’a şükür duası yaptı. Çanakkale’de ve diğer cephelerde, en zor anlarında kendisi ve arkadaşlarını, Allah dostlarının yalnız bırakmadığını bir kez daha anlamış oluyordu. Zira cephede öyle olağan üstü olaylar olmuştu ki, savaştan yıllar sonra Anzaklar bile gördüklerini itiraf ediyorlardı.

12 Ağustos 1915 Perşembe günü cephedeki eratın toplu olarak kıldığı Ramazan Bayramı namazı sırasında, bulutlar yere inerek askerlerimizin üstünü kaplamış, namaz bitene kadar düşmanın onları görmesini engellemişti. Yine 21 Ağustos 1915’te Bombatepe (60.Tepe)’yi eline geçirmek üzere iken, Anzakların 267 kişilik bir birliği, bulut içine girmiş ve yükselip giden bulutla birlikte ortadan kaybolmuştu.

Hüseyin Çavuş, kafle arkadaşları ziyaret yerinden ayrıldığı halde; Ariflerin Sultanı diye anılan bu veli insanın, yaydığı manevi atmosferden kopmak istemiyordu.

Hac farızasını yerine getirdikten sonra, her yıl fırsat buldukça Çanakkale’ye gider, şehit arkadaşlarına Kur’an-ı Kerim okur ve vefalı bir dost olduğunu gösterirdi. Yiğit harmanının savrulduğu, dere dere yakut kanın aktığı, çelik yağmurunun yağdığı yer-gök; şimdi lâl olmuştu. Bir damla yaş gibi Ege’ye süzülen Gelibolu’ya baktıkça yüreği sızlar, yanaklarından süzülen yaşlar, anılarla ağlaşırdı.

“ Tarihe girersin de, bilinmez nedir ismin,
Tarihi yaparsın, gene efsanedir ismin.
Yoktur yerin üstünde, omuzlarda cenazen
Yoktur yerin altında bakkıyyen bile bazen.
Kabrin, o da yok; varsa, kırık bir taşı yoktur
Naşın gibidir, gövdesi yoktur, başı yoktur.”

İngilizler 1926 yılında, Fransızlar 1930 yılında atalarına sahip çıkma sorumluluğunun göstergesi olarak, Gelibolu Yarımadası’nda anıt ve mezarlıklar yaptırmışlardı. Fakat asıl adına anıt yapılması gereken asil ruhlu şehitlerimize yaraşır bir şehitliğin olmaması, Hacı Hüseyin’i derinden yaralıyordu. Daha sonra 1954 yılında yapımına başlanan abide, bir türlü bitmek bilmiyordu. Bir gazetemizin başlattığı kampanya ile halktan para toplandı. Alicenap Anadolu halkı gerekli 900 TL yerine, 3.000.000 TL vererek tarihine ve atasına olan düşkünlüğünü bir kez daha ortaya koyuyordu. Böylece 1960 yılında 39 m, 75 cm uzunluğunda, şehitlerimize yaraşır bir abide yapılmış oldu.

Kaçmaz soyadını alan Hacı Hüseyin, 1991 yılına gelindiğinde 107 yaşına basmıştı. Başında kalpak, yüzünde nur; sakalı ak, asrın yükü sırtında hafiften kambur. Mazisi pak mı pak, duyardı gurur. Elinde işlemeli Devrek bastonu, asırlık çınar gibi ayaktaydı dimdik; yaşını bilmeyen sanırdı yetmişlik...

Hacı Hüseyin, 1991 yılında oğlu Turgut ile birlikte İngiltere’deki bir törene, davetli olarak katıldı. Bütün Çanakkale gazilerine tekerlekli sandalye verilmişti. O’na da vermek istediler, fakat O: “Biz galip devletin askeriyiz, geride yürümeyiz” diyerek kabul etmedi. 107 yaşında iken elindeki bastonu bile bıraktı. 50 yaş

gençleşmiş gibi, 50 metre bastonsuz yürüdü. Geçiş törenini tamamladı. Herkes O'nu alkışlıyordu. İngiltere'de büyük saygı görmüştü. Ancak o saygıyı ülkesinde görememenin burukluğunu yaşıyordu. 12 Aralık 1992'de Çanakkale'ye davet edildi. 57. Alay için yapılan şehitliğin açılışına katılmak için oğlu Turgut ve torunu Eylül ile birlikte törenin yapılacağı alana gitti. Hayattaki en yaşlı Çanakkale Gazisi ile torununu el ele görenler, duygulandılar. Çanakkale'de savaştan fedakâr bir nesil ile günümüz neslini bir arada gösteren bu manzara, çok anlamlı bulunmuştu. Bu yüzden ertesi yıl şehitliğe 'En Yaşlı Gazi Anıtı' dikildi. 57. Alay Şehitliğine girildiğinde, kapının hemen sağ iç kısmında; Hüseyin Kaçmaz Dede'nin kız torununun elinden tutmuş vaziyetteki heykeli, ziyaretçilere çok şey anlatmaktadır.

18 Mart 1994 günü bizim de davetimizi kırmayarak okulumuzdaki Çanakkale Zaferi ve Şehitleri Anma Programı'na katıldı. Oturmadan, ayakta yarım saat öğrencilere hitap etti. Ara sıra kesikleşen sesinden, bedeni burada olsa da içinde taşıdığı ruhun hâlâ cephelerde dolaştığını hissedebiliyorduk. Ömrünün on bir yılını çalan kan ve barut kokan cepheler...

Çanakkale'nin en yaşlı tanığı, yeni nesle masal gibi gelen birikimlerini aktarırken, zihinlerimize takılıp kalan şu sözleri vasiyet niteliği taşıyordu: " Biz Çanakkale'de, Dumlupınar'da bayrağı nasıl düşürmediyse, siz de okuyup çok çalışarak bilim ve teknolojiye en yükseğe dikeceksiniz. Zayıf düşüğünüz an, şu an dost gibi görünen sözde medeniler, dişlerini bileyip husumetle saldırırlar. Geçmişinize ve kültürünüze sahip çıkın. Dıştan yıkamayınca sizi içten birbirinize düşürerek zayıflatmaya çalışacaklardır. Bunu yapamazlarsa, kültürünüzü yozlaştırarak sizi özünüzden koparacaklar ve kendilerine benzetmek için boş durmayacaklardır. Osmanlı böyle yıkıldı. Uyanık olun yavrularım!..." O seçkin insanı ilk ve son görüşümüz olacaktı. Altı aylık bir ömrü kaldığını nereden bilecektik? Şu an ne kadar haklı olduğunu görüyor ve yaşıyoruz Hüseyin Dede. O zamanlar omuz omuza verip savaştan insanlarımızın torunları, etnik ve mezhep ayrımcılığı ile kutuplaştırılıyor, araya nifak tohumları sokularak birbirine kırdırılmaya çalışılmıyor mu?

Son Gazi'miz, Çanakkale'de 1994 yılında çıkan orman yangınlarına çok üzülmüştü. "Arkadaşlarımın yorganı yanıyor!" diyerek kahroluyordu. Maaşının yarısını buranın tekrar ağaçlandırılması için bağışladı. Bir süre sonra da fenalaştı. Yorgun kalbi daha fazla dayanamadı. Tedavi gördüğü Gülhane Askeri Hastanesi'nde 10 Eylül 1994 günü aramızdan göçüp gitti. Bir gün sonra kendi köyü olan Ereğli'nin Kestaneciler Köyü'ne devlet töreniyle defnedildi. O'nu ve tüm şehitleri rahmetle anıyor, Rabbimizden geçmişte kalan acılara benzer acılarla sabrımızı imtihan etmemesini diliyoruz.

Zonguldak Taşkömürü Maden Ocakları'ndan emekli oğlu Turgut Kaçmaz, il il dolaşarak Çanakkale ile ilgili eline geçen fotoğraf ve eşyalarla sergi açmakta, gençlere Çanakkale ruhunu ve babasının hatıralarını nakletmektedir.

Muhittin Alaca
18 Mart 2009